

Podivnosti kolem církevních „restitucí“

Nadační fond proti korupci

Obsah

Prohlášení	2
Předmluva	3
1 Oficiální verze účelu církevních restitucí	4
2 Lži a věšení bulíků na nos	7
2.1 Finanční náhrady za neexistující majetek	7
2.2 Proč stát supluje roli římskokatolické církve?	11
2.3 Náhrada 228 milionů za rozestavěnou modlitebnu	13
3 Církve a jejich hospodaření	15
3.1 Výroční zpráva církve na 16 řádcích	15
3.2 Bankrot farnosti v severočeských Trmicích	18
3.3 Rožmitálský zámek a jeho chátrání	22
4 Problémy u sousedů	27
4.1 Církevní restituce na Slovensku	27
4.2 Krátce o církevních restitucích v Polsku	30
5 Správa finančních náhrad a vydaného majetku – scénáře	31
5.1 Jak může být nakládáno s finančními náhradami?	31
5.2 Kdo, komu, jak a co bude vydávat?	32
5.3 Trojjedinost pozemkového úřadu	34
5.4 Žně pro finanční poradce, správce budov, lesníky a hajné	35
5.4.1 Banky a jejich služby	37
5.4.2 Lesník Karel Schwarzenberg	38
5.4.3 Karel Štícha – ekonom pražského arcibiskupství a Hynek Čech – podnikatel	39
5.4.4 Půltisíce hektarů pražských	44
6 Kdo bude skutečně profitovat a jaké jsou zájmy politiků?	46
Příloha – stát a církev v některých zemích EU	53
Literatura	69

Prohlášení

Prohlášení účastníků setkání zástupců ČBK, ERC a FŽO s představiteli Nadačního fondu proti korupci

Dne 23. září 2013 proběhlo na Arcibiskupství pražském setkání zástupců České biskupské konference (ČBK), v čele s jejím předsedou kardinálem Dominikem Dukou, Ekumenické rady církví (ERC), zastoupené místopředsedou Danielem Fajfrem, a Federace židovských obcí (FŽO), reprezentované tajemníkem Tomášem Krausem, s představiteli Nadačního fondu proti korupci (NFPK). Za Fond se schůzky zúčastnili zřizovatelé Karel Janeček a Jan Kraus; přítomen byl rovněž ředitel Fondu Petr Soukenka.

Schůzka vznikla na základě oboustranného zájmu vyjasnit si rozdílná stanoviska k dokumentu *Podivnosti kolem církevních „restitucí“*, který NFPK vytvořil a zveřejnil na svých webových stránkách dne 10. září 2013.

Představitelé Fondu informovali přítomné zástupce církví, že dokument vypracovali jako analýzu možných rizik v souvislosti s církevními restitucemi.

Zástupci ČBK, ERC a FŽO dokument jako analýzu rizik nevnímají a s jejími závěry se neztotožňují. Zejména proto, že dokument vychází především z veřejných zdrojů (novinových článků), které nezaručují objektivní znalost problematiky. Předkládaná rizika tak považují za pouhou spekulaci. Svá stanoviska zástupcům NFPK na setkání takto také zdůvodnili.

Představitelé církví a náboženských společností zástupce Fondu zároveň ujistili o tom, že jimi zastupované subjekty nejednají proti veřejnému zájmu či dobrým mravům a naopak se snaží postupovat vždy v duchu svých etických kodexů. Při plánování dobrého, samostatného fungování, pracují církve s vědomím toho, že proces změny financování církví může být spojen s jistými obtížemi.

Přes rozdílnost názoru na text analýzy se účastníci setkání vzájemně shodli, že korupce je závažným problémem naší společnosti.

Římskokatolická církev, ERC a FŽO potvrzují svůj zájem na naplňování principů otevřenosti, transparentnosti a poctivosti v naší společnosti, který je totožný s elementárním zájmem Nadačního fondu proti korupci.

Obě strany kvitují s povděkem ochotu k osobnímu setkání a možnosti seznámit se vzájemně se svými stanovisky i argumenty.

Předmluva

Jan Werich vyprávěl v roce 1968 v tehdejší Československé televizi tuto anekdotu [1]:

Když Gagarin obletěl svět, tak si ho zavolal Chruščov a gratuloval mu – no a tak mezi řečí se ho ptá: „Poslyš Gagarine, když jsi tam lítal nahoře, neviděls tam takový malinký chlapečky, nad hlavičkou jim to svítí a mají křídýlka a tak tam poletujou – růžový zadečky?“

No a Gagarin říká: „Jé, tam jich bylo plno!“

A Chruščov říká: „Jé, to jsem si myslel, to jsem si myslel – tak to, prosím Tě, nikomu neříkej!“

No a pak Gagarin přiletěl do Říma a papež ho pozval a gratuloval mu a tak mezi řečí se ho ptá: „Pane Gagarine, když jste byl nahoře, neviděl jste tam takové malé chlapečky, mají růžové zadečky a nad hlavičkou jim to svítí a poletujou tam?“

Gagarin říká: „Ne, vůbec nic!“

A papež říká: „Ajaj, to jsem si myslel, to jsem si myslel – tak to, prosím Vás, nikomu neříkejte!“

Účelem tohoto elaborátu je poskytnout široké veřejnosti přehledný souhrn některých médií zmíněných i nezmíněných informací a skutečností, které se vztahují k vládou a Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky schváleným církevním „restitucím“. Tyto „restituce“ byly schváleny většinou 102 hlasů počítaje v to poslance ODS Romana Pekárka, který byl v době hlasování nepravomocně odsouzen na 5 let do vězení (nyní již ve vězení). Čtenáře, který snad dosud s důvěrou hleděl k často opakovanému „křesťanskému“ heslu „co bylo nakradeno, musí být navraceno“, si dovoluujeme znejistit: profitovat z majetkového vypořádání mohou ve skutečnosti jiné osoby či subjekty, než jsou církve.

Nedlouho poté, co byl v listopadu roku 1963 v Dallasu spáchán atentát na prezidenta Johna F. Kennedyho, se objevil autentický videozáznam, jenž dokazuje směr, ze kterého musel být Kennedy také zasažen – a to na základě zjevného následného pohybu hlavy a těla zasaženého prezidenta. Oficiální orgány a vyšetřovací komise americkému lidu po dobu dalších 16 let přesto zarputile tvrdily, že z daného směru Kennedy zasažen nebyl. Tento příklad ukazuje, že jiná oficiální místa mohou – s klidným spánkem – prakticky cokoli tvrdit k řádově méně evidentním a složitějším záležitostem, jako jsou např. církevní „restituce“, informační systémy ve státní správě či sKarty a „výhodnost“ jejich zavádění apod.

V textu se nezabýváme právními rozbory na téma historického vlastnictví majetků a dispozičních práv k majetkům ze strany církví, resp. státu. Pro naše účely nejsou totiž takové „jemnosti“ (jako např. zda církvím majetek někdy „patřil“) podstatné.

Text byl psán (vyjma poznámek k článku [28] v kapitole 3.1 a poznámky v kapitole 3.3) před změnami ve vládě, proto při uvádění funkcí je použit přítomný čas.

V Praze dne 30. 9. 2013

Autoři

Kapitola 1

Oficiální verze účelu církevních restitucí

„Jedná se především o akt spravedlnosti, protože jsou tímto krokem odčiněny některé křivdy, které byly učiněny církvím a náboženským společenstvem v průběhu komunistického režimu.“ Petr Nečas

Co je účelem církevních „restitucí“ dle oficiálních propagátorů a zastánců tohoto až 134 miliardového přesunu majetku a finančních prostředků ze strany státu na stranu církví?

Tak např. podle vládou a poslaneckou sněmovnou schváleného klíčového zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společenstvy (dále také zkráceně „Zákon o majetkovém vyrovnání“) [2] je účelem „*zmírnění majetkových křivd způsobených registrovaným církvím a náboženským společenstvem v rozhodném období*“ (§ 18 odst. 4).

Ministr financí a místopředseda TOP 09 Miroslav Kalousek se po schválení zmíněného zákona poslaneckou sněmovnou dne 8. 11. 2012 vyjádřil v obdobném duchu [3]:

„Mám obrovskou radost a přiznám se, že jsem i dojatý. Po dvaceti letech se podařilo dosáhnout spravedlnosti v této otázce.“

O aktu spravedlnosti jako o účelu předmětného zákona hovořil i předseda vlády Petr Nečas, který se po podpisu patřičných smluv, na základě kterých dojde k uvažovanému přesunu majetku a finančních prostředků mezi státem a 16 církvemi, dne 22. 2. 2013 vyjádřil [4]:

„Jedná se především o akt spravedlnosti, protože jsou tímto krokem odčiněny některé křivdy, které byly učiněny církvím a náboženským společenstvem v průběhu komunistického režimu. Současně tím byly nastoleny základy pro nové moderní vztahy mezi státem na straně jedné a církvemi a náboženskými společenstvy na straně druhé tak, aby vedly k postupné ekonomické samostatnosti státu a církví, a k tomu, aby mezi nimi byl vyvinut kooperativní model vzájemné spolupráce.“

Některý majetek však církvím vydáván nebude, neboť tento majetek již není v držení státu. Za tento nevydaný majetek měla být původně 17 registrovaným církvím vyplacena finanční náhrada. V textu Zákona o majetkovém vyrovnání přitom není pojem „finanční náhrady“ nijak odůvodněn – je prostě pouze použit bez jakéhokoli vysvětlení. Sáhňeme proto pro důvodovou zprávu k Zákonu o majetkovém vyrovnání [5], kde se na str. 60 uvádí k důvodu finančních náhrad doslova:

*„Jako další formu zmírnění majetkových křivd obdrží každá z taxativně vyjmenovaných registrovaných církví a náboženských společností paušální finanční náhradu. **Suma finančních náhrad určených pro všechny tyto církve a náboženské společnosti představuje náhradu za jejich původní majetek, který se v rozhodném období stal předmětem majetkové křivdy v důsledku některé ze skutečností uvedených v § 5 a nemá být těmto církvím a náboženským společnostem podle tohoto zákona vydán. Celková výše finanční náhrady činí 59 mld. Kč.**“*

Ve stejném duchu je o finančních náhradách pojednáno rovněž v příloze k vládnímu usnesení č. 214 ze dne 20. března 2013, která obsahuje vyjádření vlády k návrhu na zrušení Zákona o majetkovém vyrovnání, podanému skupinou senátorů Senátu Parlamentu České republiky [11].

Pro objasnění důvodu finančních náhrad lze rovněž sáhnout i jinam. Tak např. v oficiálním dokumentu Občanské demokratické strany (ODS) názvu *Argumentář k majetkovému vyrovnání státu a církví* z listopadu 2012 se na str. 7 uvádí [6]:

*„Do částky 134 miliard korun dopočítaná částka, tedy **59 miliard korun, bude církvím uhrazena finančně ve lhůtě 30 let po 2 miliardách korun ročně. Nesplacená výše finanční náhrady bude každý rok valorizována podle míry inflace (...)** V položce **59 miliard korun je zahrnut bývalý majetek církví, který nebude vydáván. Zůstává nadále v majetku těch, kdo jej drží, tedy především obcím, krajům, fyzickým a právníckým osobám.**“*

V podobném duchu se zmiňuje i oficiální dokument strany TOP 09 názvu *Církevní restituce: Argumenty TOP 09*, v němž se uvádí [7]:

*„**Finanční náhrada za nevrácený původní církevní majetek se vyplatí ve 30 ročních splátkách.**“*

A nakonec, sám premiér Nečas po podpisu smluv mezi státem a církvemi přiznal, že finanční náhrady jsou vypláceny za nevydaný majetek [4]:

*„Zrovna tak dříve nebo později bude zjevné, že **některý majetek, především proto, že není v rukou státu, a to je podstata této dohody, vydán není, a je za něj vyplácena náhrada.**“*

V následující části ukážeme, že ani premiérem Nečasem ani ministrem financí Kalouskem a ani stranami ODS a TOP 09 deklarovaný účel církevních „restitucí“ nemůže být tím skutečným důvodem – jednoduše proto, že některé skutečnosti, uvedené ve schváleném Zákoně o majetkovém vyrovnání, jsou přímo v rozporu s tím, co tvrdí výše zmínění představitelé státu.

Poznamenejme, že přijetím Zákona o majetkovém vyrovnání se stát – vedle vyplácení finančních náhrad v objemu 59 miliard korun a naturálního výdeje majetku v hodnotě až 75 miliard korun – rovněž zavázal poskytovat dotčeným církvím i nadále po dobu následujících 17 let příspěvek na jejich podporu. Výše příspěvku bude v prvních třech letech od nabytí účinnosti předmětného zákona ve výši příspěvku z roku 2011 (tedy kolem 1,4 miliardy korun), v dalších letech se pak tato výše každoročně snižuje o částku odpovídající pěti procentům částky vyplacené v prvním roce účinnosti uvedeného zákona [2].

Kapitola 2

Lži a věšení bulíků na nos

2.1 Finanční náhrady za neexistující majetek

Celkem 16 církví, které uzavřely se státem „smlouvu o vypořádání“, obdrží v průběhu 30 let dohromady celkem 59 miliard korun (v současných cenách – nominálně částka bude zvyšována o roční míru inflace) ze státního rozpočtu coby finanční náhradu za majetek, který byl v tzv. rozhodném období (tj. období od 25. února 1948 do 1. ledna 1990) církvím „zabaven“ a který nelze církvím nyní navrátit, neboť již není v držení státu (případně z jiných důvodů). Není bez zajímavosti uvést přesné částky, které jednotlivé církve od státu obdrží a to spolu s daty, kdy byly tyto církve u nás registrovány. Začtème se tedy buď do textu Zákona o majetkovém vyrovnání [2], případně do textu jednotlivých uzavřených smluv s církvemi [8] a dohledejme k tomu data registrací těchto církví [9]. Zjistíme toto:

Apoštolská církev

Datum registrace: 25. ledna 1989

Finanční náhrada: 1 056 336 374,- Kč

Církev adventistů sedmého dne

Datum registrace: registrace převzata z roku 1951

Finanční náhrada: 520 827 586,- Kč

Církev bratrská

Datum registrace: registrace převzata z roku 1951

Finanční náhrada: 761 051 303,- Kč

Církev československá husitská

Datum registrace: registrace převzata z roku 1920

Finanční náhrada: 3 085 312 000,- Kč

Církev řeckokatolická

Datum registrace: registrace převzata z Rakouska-Uherska

Finanční náhrada: 298 933 257,- Kč

Církev římskokatolická

Datum registrace: registrace převzata z Rakouska-Uherska

Finanční náhrada: 47 200 000 000,- Kč

Českobratrská církev evangelická

Datum registrace: registrace převzata z Rakouska-Uherska

Finanční náhrada: 2 266 593 186,- Kč

Evangelická církev augsburského vyznání v České republice

Datum registrace: registrace převzata z Rakouska-Uherska

Finanční náhrada: 118 506 407,- Kč

Evangelická církev metodistická

Datum registrace: registrace převzata z roku 1951

Finanční náhrada: 367 634 208,- Kč

Federace židovských obcí v České republice

Datum registrace: registrace převzata z Rakouska-Uherska

Finanční náhrada: 272 064 153,- Kč

Jednota bratrská

Datum registrace: registrace převzata z Rakouska-Uherska

Finanční náhrada: 601 707 065,- Kč

Luterská evangelická církev a. v. v České republice

Datum registrace: 19. ledna 1995

Finanční náhrada: 113 828 334,- Kč

Náboženská společnost českých unitářů

Datum registrace: registrace převzata z roku 1951

Finanční náhrada: 35 999 847,- Kč

Pravoslavná církev v českých zemích

Datum registrace: registrace převzata z Rakouska-Uherska

Finanční náhrada: 1 146 511 242,- Kč

Slezská církev evangelická augsburského vyznání

Datum registrace: registrace převzata z Rakouska-Uherska

Finanční náhrada: 654 093 059,- Kč

Starokatolická církev v ČR

Datum registrace: registrace převzata z Rakouska-Uherska

Finanční náhrada: 272 739 910,- Kč

Z tohoto seznamu mj. plyne, že Apoštolská církev byla u nás poprvé zaregistrována dne 25. ledna 1989, **tedy necelý rok před koncem tzv. rozhodného období** (tj. období od 25. února 1948 do 1. ledna 1990), které je vymezeno ve schváleném Zákoně o majetkovém vyrovnání. Naproti tomu Luterská evangelická církev a. v. v České republice, která vznikla odstěpením ze starší Slezské církve evangelické augsburského vyznání, byla poprvé u nás zaregistrována dokonce až dne 19. ledna 1995, **tedy 5 let po skončení rozhodného období**. Podle Českého statistického úřadu se roku 2011 přihlásilo k Apoštolské církvi celkem 4 934 občanů České republiky a k Luterské evangelické církvi a. v. v České republice celkem 2 591 občanů České republiky.

Schválením Zákona o majetkovém vyrovnání vláda a následně poslanecká sněmovna mj. rozhodla, že z oněch 59 miliard celkové finanční náhrady, připadající původně celkem 17 církvím či náboženským společnostem, obdrží výše zmíněná Apoštolská církev, **zaregistrovaná v lednu 1989**, finanční náhradu ve výši **1 056 336 374,- Kč** (tedy více jak **miliardu korun**) a výše zmíněná Luterská evangelická církev a. v. v České republice, **zaregistrovaná v lednu 1995**, obdrží finanční náhradu ve výši **113 828 334,- Kč**.

Zdůrazněme, že oficiálním důvodem existence finančních náhrad, sděleným např. z úst premiéra Nečase (vizte výše), jest náhrada za nevydaný majetek, jenž byl církvím „zabaven“ a nemůže být vydán. Z toho ovšem plyne, že Apoštolské církvi byl „zabaven“ majetek, oceněný na přibližně 1 miliardu korun, ačkoli tato církev byla zaregistrována až v lednu roku 1989. Ještě kurioznější je tato situace v případě Luterské evangelické církve a. v. v České republice, které měl být mezi lety 1948 až 1990 zabaven majetek, oceněný na přibližně 114 milionů korun, ačkoli tato církev byla registrována až v roce 1995.

V případě Apoštolské církve, zaregistrované v lednu 1989, je částka finanční náhrady přesahující 1 miliardu korun skoro **devítinásobkem** finanční náhrady, kterou obdrží Evangelická církev augsburského vyznání v České republice, zaregistrovaná v době Rakouska-Uherska, a tudíž která reálně mohla před rokem 1948 mít nějaký majetek, který jí mohl být následně zabaven. Finanční náhrada Apoštolské církve je současně skoro čtyřnásobkem finanční náhrady, kterou obdrží Federace židovských obcí v České republice, zaregistrovaná rovněž v době Rakouska-Uherska. Vysvětlení tohoto rozdílu a vůbec možnosti nashromáždit za necelý rok 1989 takový majetek a v tentýž rok o něj současně přijít, je nemožné. Ostatně fakt, že Luterská evangelická církev a. v. v České republice získala finanční náhradu ve výši přibližně 114 milionů korun, ačkoli byla zaregistrována až v roce 1995, ukazuje, že opakovaně oficiálně deklarovaný důvod finančních náhrad je nesmyslný.

Mimořádné jasno do této záhady vnesla až ministryně kultury Alena Hanáková. Pod Ministerstvo kultury totiž spadá problematika církví a náboženských společností. Jakýsi občan vznesl dotaz na Ministerstvo kultury, ve kterém žádá o vysvětlení záhady stran výplat finančních náhrad církvím, které byly registrovány po roce 1948 či dokonce až po roce 1990. Ministryně Alena Hanáková na to reagovala dopisem, který vystavila na

oficiálních stránkách Ministerstva kultury. Ocitujme důležité pasáže z jejího vysvětlení [10]:

„Je pravda, jak uvádíte, že finanční náhrada se poskytuje i církvím, kterým se před listopadem 1989 žádné majetkové křivdy nestaly (např. Apoštolská církev vznikla roku 1989 nebo Luterská evangelická církev augsburského vyznání vznikla roku 1995). Během jednání, která proběhla mezi církvemi navzájem a pak mezi církvemi a státem bylo totiž dohodnuto, že se finanční náhrada poskytne všem církvím a náboženským společnostem, kterým bylo přiznáno zvláštní právo na financování ze státního rozpočtu. Toto zvláštní právo bylo přiznáno 17 církvím a náboženským společnostem. Zákon o majetkovém vyrovnání toto zvláštní právo bez náhrady ruší. Finanční náhrada tudíž zároveň představuje kompenzaci za to, že se církve a náboženské společnosti vzdávají zvláštního práva, které jim bylo státem přiznáno.“

Z tohoto oficiálního vyjádření členky vlády České republiky tedy plyne, že finanční náhrady jsou zčásti myšleny jako náhrady za nevydaný majetek a z části jako kompenzace za to, že stát přestane za 17 let církvím vyplácet finanční příspěvek (dotaci), jenž do té doby bude církvím vyplácen na jejich činnost. Druhý důvod však žádná jiná oficiální místa nezmiňují a nezmiňuje jej ani sám premiér Nečas a ani důvodová zpráva k Zákonu o majetkovém vyrovnání, ve které je jasně uveden důvod finančních náhrad coby náhrad za nevydaný původní majetek ([5], str. 60)!

V České republice je mnoho institucí, které byly v minulosti nějakým způsobem dotovány ze státního rozpočtu, avšak nyní již dotovány nejsou (např. městské či obecní knihovny) nebo jim dotace byla dramaticky snížena (např. ústavy sociální péče). Je-li tedy druhý důvod, který uvádí ministryně kultury, pravdivý, pak přirozeně vytane člověku na mysli otázka, proč je církvím přiznána kompenzace za to, že jim stát přestane za 17 let přispívat na jejich činnost, a jiným bohu libým a navýsost potřebným institucím tato kompenzace ze strany státu přiznána není. Možná právě z důvodu, aby se veřejnost nepídila po příčinách tohoto rozdílného přístupu ze strany státu, o tom jiná oficiální místa a premiér Nečas nehovoří.

Ministryně kultury a členka vlády premiéra Nečase Alena Hanáková tedy oficiálně přiznala, že např. Apoštolská církev obdrží od státu finanční kompenzaci (nikoli finanční náhradu, neboť u této církve není co nahrazovat) ve výši přesahující 1 miliardu korun za to, že stát za 17 let přestane této církvi přispívat na její činnost. Čtenář patrně bude souhlasit, že to je mimořádně štědrá kompenzace, uváží-li k tomu například, že podle ČSÚ se k této církvi v roce 2011 přihlásilo celkem 4 934 občanů České republiky. O dalších skutečnostech, týkajících se této církve, se lze dočíst v podkapitole 3.1.

Skutečnost, že to s finančními náhradami je ještě složitější, dokládá další část z vysvětlení ministryně Hanákové neznámému dotazateli. Citujme proto opět ze stránek Ministerstva kultury [10]:

„Celková hodnota finanční náhrady (59 mld. Kč) vychází z hodnoty historického církevního majetku, který nemůže být naturálně vrácen. Tato částka

*není v žádném případě navýšena o platby církvím, které vznikly až po roce 1989. **Prakticky to tedy vypadá tak, že církvím, které jak uvádíte nikdo neokradl, je poskytována finanční náhrada z majetku Církve římskokatolické (podíl Církve římskokatolické na hodnotě původního církevního majetku je cca 98 %, avšak podíl Církve římskokatolické na finanční náhradě je pouze 80 %). Toto řešení, jak jsem již vysvětlila výše, bylo dohodnuto v rámci jednání mezi církvemi navzájem.***

Tento odstavec je zajímavý z několika hledisek. První věta totiž popírá předchozí tvrzení ministryně Hanákové ohledně finančních náhrad, které v sobě mají obsahovat kompenzaci církvím za to, že jim stát za 17 let přestane přispívat na jejich činnost. Tato kompenzace, jak je patrné např. z případu výše finančních náhrad, které budou vyplaceny Apoštolské církvi či Luterské evangelické církvi a. v. v České republice, nijak nesouvisí, mj. dle vlastních slov ministryně Hanákové, s jakýmkoli církevním majetkem. A tedy celková hodnota finanční náhrady (59 miliard korun) nemůže logicky být odvozena z hodnoty historického církevního majetku, který nemůže být vydán. Zajímavé je také vysvětlení paní ministryně, že finanční náhrada církvím, které nikdo neokradl, je ve skutečnosti poskytnuta z finanční náhrady, která přísluší Církvi římskokatolické. Je-li tomu tak, pak to zase odporuje tvrzení ministryně kultury, že finanční náhrada v sobě zahrnuje kompenzaci církvím za to, že se tyto církve zřekly práva dostávat od státu příspěvky na svoji činnost. V neposlední řadě je také zajímavá poslední věta v uvedené citaci vyjádření ministryně Hanákové. Z ní totiž plyne, že na rozdělení státních finančních náhrad se dohodly církve navzájem (patrně bez státu).

Ze všeho, co bylo o finančních náhradách doposud řečeno, plyne, že ve skutečnosti jsou finanční náhrady patrně míněny jako náhrady za nevydaný majetek Církve římskokatolické, jejíž podíl na hodnotě původního majetku – dle slov ministryně Hanákové – činí cca 98 %, a tedy těchto 98 % z celkové finanční náhrady by měla správně získat právě Církev římskokatolická. Ostatní doposud státem dotované církve by správně neměly získat žádné finanční náhrady (resp. měly by získat náhrady odpovídající zbývajícím 2 % původního majetku). Církev římskokatolická by následně měla sama se zbývajícím církvemi uzavřít smlouvy a darovat jim ze svého finanční prostředky v objemu 11,8 miliard korun, které se těmto zbylým církvím nyní zavázal vyplácet stát. Zbývá vysvětlit, proč se stát rozhodl, že finanční náhrady, které podle všeho náležejí Církvi římskokatolické, vyplatí zbývajícím církvím, když by to mohla, přece, učinit sama římskokatolická církev sama za sebe.

2.2 Proč stát supluje roli římskokatolické církve?

Jak bylo zdůvodněno v předchozí části, z argumentace ministryně kultury a členky vlády České republiky Aleny Hanákové plyne, že z celkového objemu schválených finančních náhrad ve výši 59 miliard korun připadá plných cca 98 % (tedy skoro 58 miliard korun) římskokatolické církvi. Dle schváleného Zákona o majetkovém vyrovnání [2] (případně dle uzavřených smluv s církvemi [8]) však z těchto celkových 59 miliard korun finančních náhrad stát vyplatí římskokatolické církvi „pouze“ 47,2 miliard korun. Zbýlých 11,8 miliard

do částky 59 miliard stát vyplatí na finančních náhradách zbývajícím 15 církvím. Tolik oficiální vysvětlení z Ministerstva kultury.

Na tomto vysvětlení jsou však podivné dvě věci:

Za prvé: Vzhledem k tomu, že vztahy těchto 15 církví k římskokatolické církvi nebyly v minulosti (ani v době po roce 1989) zdaleka ideální (koneckonců, církve jsou a vždy byly v postavení konkurentů v získávání věřících na svoji víru), vyvstává otázka, z jakého důvodu se římskokatolická církev dobrovolně vzdává finančních náhrad v objemu kolem 10 miliard korun, které jí podle oficiálních vyjádření náleží za nevydaný majetek, ve prospěch jiných církví, které k dispozici žádný majetek nikdy neměly (a nemohly jej ani teoreticky mít). Co vede zástupce Církve římskokatolické, že např. darují – prostřednictvím státu – přes jednu miliardu korun Apoštolské církvi, která mj. dlouhodobě kritizuje některé postoje zástupců římskokatolické církve?

Za druhé: Proč stát neponechal na rozhodnutí zástupců Církve římskokatolické výplatu finančních náhrad (kompenzací) zbylým 15 církvím a naopak bere na svá bedra závazek vyplatit těmto zbylým 15 církvím finanční kompenzace de facto za samotnou římskokatolickou církev?

Odpověď na první otázku má dvě možná vysvětlení. Jedno z nich spočívá v konstatování, že zástupci Církve římskokatolické jsou skutečně velkorysí a darují kolem 10 miliard korun, které jim náleží, svým konkurentům – tedy církvím, které římskokatolickou církev začasť ostře kritizovaly či kritizují. Druhé možné vysvětlení spočívá v konstatování, že ve skutečnosti částka, která se vyplatí na náhradách zbývajícím 15 církvím (bez římskokatolické církve) není vyplácena z toho, co římskokatolické církvi náleží, protože jednoduše o tuto částku byla celková výše finančních náhrad navýšena uměle státem na výslednou výši 59 miliard korun, bez vazby na původní majetek římskokatolické církve. Pakliže na něco nemáte nárok, pak vám tolik nevadí, že to dostane někdo jiný – zvláště, když se jedná o státní peníze.

Pro získání odpovědi na druhou otázku si pro názornost situaci přibližme tímto zjednodušením: představte si, že vám stát přiřkl nárok na částku kolem 58 miliard korun (přesněji 98 % z částky 59 miliard) za majetkové křivdy, kterých se na vás dopustil. Vy sami ovšem dobře víte (a vědí to i zástupci státu), že vám ve skutečnosti náleží pouze částka kolem 47 miliard korun a že zbývajících 11 miliard představuje umělé navýšení bez reálné opory pro někoho třetího. A dostanete od státu na výběr: buď vám stát pošle na účet celých 58 miliard a vy se následně postaráte o to, že 11 miliard z této částky pošlete na účet třetí straně, nebo vám stát pošle pouze 47 miliard a zbývajících 11 miliard pošle třetí straně na účet sám stát. Jakou variantu byste zvolili? Soudíme, že většina čtenářů by zvolila druhou variantu. Pokud by se totiž v budoucnu dostala informace o „nekalé dohodě“ mezi vámi a státem na veřejnost, bude pro vás mnohem snazší tvrdit, že to byl stát, nikoli vy, kdo se dopustil „chyby“ – a že vy jste přece dostali pouze to, co vám náleží.

Velmi důležitými skutečnostmi ohledně výplaty finančních náhrad, resp. jejich ročních splátek, jsou také následující ustanovení v textu Zákona o majetkovém vyrovnání [2]:

„Finanční náhrada se vyplatí ve třiceti bezprostředně po sobě následujících ročních splátkách (...).“

„Po vyplacení první roční splátky se výše nesplacené částky finanční náhrady každoročně zvyšuje o míru roční inflace zveřejněnou Českým statistickým úřadem pro kalendářní rok o dva roky předcházející kalendářnímu roku výplaty konkrétní roční splátky.“

„Finanční náhrada není předmětem daně, poplatku ani jiného obdobného peněžitého plnění.“

„Ohledně vyplacení finanční náhrady má stát postavení dlužníka a dotčená církev a náboženská společnost postavení věřitele. Proti pohledávce na finanční náhradu nebo splátce finanční náhrady není přípustné započtení, ani výkon rozhodnutí nebo exekuce.“

Ačkoli v současné době stát omezuje svoje dotace a příspěvky na provoz mnoha potřebných institucí (včetně např. zdravotnických zařízení), snižuje sociální dávky, podpory pro zdravotně postižené a lidé jsou vládou upozorňováni, že výplata jejich budoucích důchodů bude velmi problematická, přesto se stát zaručuje církvím, že jim po dobu 30 let bude vyplácet o inflaci navýšené finanční náhrady a dokonce se sám staví do role dlužníka vůči těmto církvím a tyto církve staví do role věřitele. Poslední věta v uvedené citaci je mimořádně důležitá co do svých důsledků. Plyne z ní totiž, že církve musí dostat od státu finanční náhradu, i kdyby tato církev špatně hospodařila se svým majetkem či se svými prostředky, dělala dluhy či páchala trestnou činnost.

Pokud celková výše finančních náhrad, která bude vyplacena zbývajícím 15 církvím (bez římskokatolické církve), skutečně náleží římskokatolické církvi za její nevydaný majetek a římskokatolická církev tedy daruje tyto prostředky svým konkurentům, pak si lze jen stěží představit, že by se římskokatolická církev rozhodla smluvně postavit do role dlužníka vůči obdarovaným zbývajícím 15 církvím a naopak z těchto obdarovaných církví smluvně učinit věřitele vůči dárci, který dobrovolně daruje. Stejně tak si lze stěží představit, že by se římskokatolická církev vzdala peněz, které jí náleží, ve prospěch jiných subjektů a současně by ve smlouvě s těmito subjekty sama souhlasila, že těmto subjektům bude vyplácet peníze bez ohledu na to, jak tyto obdarované subjekty budou s darovanými penězi hospodařit.

Z toho, co jsme uvedli v této podkapitole, plyne, že postavení církví je mimořádně výhodné, pokud se jedná o finanční náhrady, které se stát zavázal těmto církvím vyplatit. A naopak, postavení státu je mimořádně nevýhodné. Nedomníváme se, že je to nekompetentnost, nýbrž čirý úmysl.

2.3 Náhrada 228 milionů za rozestavěnou modlitebnu

Dle původního návrhu Zákona o majetkovém vyrovnání [12] přiřkl stát Bratrské jednotě baptistů finanční náhradu ve výši 227 862 069 Kč. To, že finanční náhrady ve skutečnosti nemají s nevydaným majetkem církví (s možnou výjimkou římskokatolické církve) nic

společného, jak tvrdí např. premiér Nečas či důvodová zpráva k Zákonu o majetkovém vyrovnání, dokládá i reakce samotných zástupců Bratrské jednoty baptistů. Ti totiž tuto finanční náhradu **odmítli přijmout**. Argumentace, proč se tak rozhodli, nemůže být jasnější. Zástupce této církve Milan Kern to veřejně vysvětlil takto [13]:

„Celkem je nám nabízena částka 228 milionů korun. Když si ovšem spočítáme přímé majetkové škody, tedy to, co nám bylo zabaveno, tak je to nepoměrná částka. V podstatě se jednalo o jednu rozestavěnou modlitebnu, která byla v 70. letech v Karlových Varech. Jiný majetek – lesy, pole, budovy – jsme nevladnili a na byty kazatelů komunisté nesáhli, tak jsme nebyli přímo majetkově poškozeni. Byli jsme poškozeni jinak, ale tímto způsobem ne.“

Sluší se poznamenat, že analogicky, jako se zachovala Bratrská jednota baptistů v případě odmítnutí státem přiznané finanční náhrady, se v minulosti zachovala i Křesťanská evangelická baptistická jednota v Itálii, když se zřekla podílu na částce 0,8 % daně z příjmu, kterou ročně platili všichni italští daňoví poplatníci mající určitý příjem [14].

Neméně zajímavé je i vyjádření biskupky Církve československé husitské Jany Šilerové. Ta se k výši finanční náhrady, kterou stát nakonec přiřkl její církvi (tj. cca 3 miliardy korun), vyjádřila v pořadu České televize velmi otevřeně [15]:

„Přes to všechno ale peníze, které má dostat, a znovu je to můj osobní názor, jsou v té sumě přehnané. Já nevím, jestli je to úplatek, no, teď mi vynadají všichni i mí vlastní, protože, je to přehnané ta suma.“

„My jsme měli správně dostat 1,7 miliardy, dostaneme víc, já jsem u těch dohod nebyla, nevím, proč, nejenom naše církve i jiné dostaly o něco víc, než měly, protože ani to nebylo dostatečně vysvětleno nám.“

Tedy, jenom v případě Církve československé husitské byla této církvi přiznána finanční náhrada o cca 1,3 miliardy korun vyšší, než kolik tato církev měla – podle samotné biskupky – správně dostat. A tento rozdíl nebyl ze strany státu nijak vysvětlen.

Kapitola 3

Církev a jejich hospodaření

3.1 Výroční zpráva církve na 16 řádcích

Výroční zpráva Apoštolské církve za rok 2008 sestává – včetně nadpisu – z celkem 16 řádků. Nebo, chcete-li, z osmi vět s tečkou na konci. Jedna z těchto osmi vět zní přesně takto [16]:

„V roce 2008 jsme obdrželi dotaci ve výši 46.313 tis. Kč, z toho dotaci na platy 175 duchovních (průměrný přepočtený počet) ve výši 42.912 tis. Kč včetně pojistného“.

Tedy, na platy 175 duchovních této církve, ke které se podle ČSÚ z roku 2011 hlásí 4 934 občanů České republiky, vydal stát v roce 2008 téměř 43 milionů korun.

O jeden řádek méně pak obsahuje výroční zpráva zmíněné církve za rok 2009. V tomto roce stát poskytl této církvi dotaci ve výši přes 47 milionů korun, z toho na platy 190 duchovních šlo přibližně 43,5 milionů. Zcela analogicky vypadají i další výroční zprávy zmíněné církve [16]. Nic bližšího o duchovních a jejich činnosti se z výročních zpráv nedozvíte.

Jiná církev, která v rámci schválených „restitucí“ obdrží od státu značnou finanční náhradu a kterou v textu budeme dále nazývat jen jako „církev C“, pro změnu hospodaří se svěřenými prostředky tak, že administrativní pracovníci, mající na starosti účetnictví této církve, nazývají toto hospodaření a jeho evidenci způsobem, který se nemůže více vzdálit poslání církve: „poněkud bordel“. Podle informací NFPK se tak děje dílem neschopnosti duchovních dodržovat a respektovat nejzákladnější pravidla evidence utrácení svěřených finančních prostředků či pravidla vykazování jejich práce a dílem čirého úmyslu ze strany některých duchovních této „církev C“. Situace se v této „církví C“ pohybuje mezi dvěma krajnostmi. Na jednom konci jsou duchovní, kteří svoji činnost považují za vyšší poslání a pozemské „drobnosti“ týkající se např. peněz považují za něco natolik přízemního, že je to pod úroveň jejich pozornosti. Na druhém konci jsou někteří duchovní bez teologického vzdělání, kteří mají vedle své činnosti pro církev ještě svá civilní zaměstnání a kteří naopak ve zmíněné „církví C“ nacházejí ideální místo, kde lze snadno přijít k (nemalým) finančním

prostředkům. V systému, kde je „poněkud bordel“, se pak taková činnost provádí velice snadno.

Jak církve vůbec hospodaří se svěřenými veřejnými prostředky? Jak se kontroluje, zda duchovní, na které církve dostávají státní dotace, vůbec vykonávají deklarovanou činnost a v jakém rozsahu?

Na stránce Ministerstva kultury [17] se lze dočíst, že „*odbor církví Ministerstva kultury je, jako poskytovatel veřejné podpory, povinen provádět veřejnosprávní kontrolu hospodaření s peněžními prostředky poskytnutými ze státního rozpočtu příjemcům prostředků,*“ a že tento odbor provedl 5 veřejnosprávních kontrol v roce 2009 (z toho jedna kontrola se týkala platů duchovních, ostatní se týkaly oprav církevního majetku), 6 kontrol v roce 2010 a stejný počet v roce 2011 a pouhé 3 kontroly v roce 2012. Pokud by se čtenář chtěl začíst do zpráv a závěrů z těchto kontrol, tak bude zklamán. Na stránkách Ministerstva kultury nejsou k dispozici. Jistou podrobnější informaci lze najít v kontrolní zprávě [18] Nejvyššího kontrolního úřadu, který v roce 2008 vykonal kontrolu poskytování, čerpání a použití prostředků státního rozpočtu na financování církví a náboženských společností za období let 2006 a 2007 u Ministerstva kultury (jakožto poskytovatele prostředků) a u vybraných biskupství či církví (jakožto příjemce prostředků). V této kontrolní zprávě jsou pak uvedena některá pochybení na straně kontrolovaných církví, zpráva však také konstatuje, že Ministerstvo kultury v kontrolovaném období neplnilo povinnosti poskytovatele veřejné finanční podpory, neboť u příjemců peněžních prostředků státního rozpočtu nevykonalo žádnou kontrolu [18].

Poznamenejme, že např. v roce 2012 bylo na platy duchovních registrovaných církví, kterým je přiznáno právo na financování prostřednictvím státního rozpočtu, vynaloženo celkem 1,348 miliardy korun. Ve výroční zprávě Ministerstva kultury za rok 2012 [19] je přitom k uvedené skutečnosti pouze uvedeno, že výše prostředků na platy a pojistné duchovních vychází z „Deklarace shody o výkonu hospodářského zabezpečení církví a náboženských společností státem v letech 2011–2014“, která byla uzavřena dne 12. 1. 2011 mezi ministrem kultury Jiřím Besserem (TOP 09) a zástupci předmětných církví a náboženských společností.

Z uvedeného vyplývá, že např. podrobnější informace ohledně konkrétní činnosti duchovních a výsledcích jejich poslání, na jejichž platy stát vyplácí přes miliardu ročně, se ze stránek Ministerstva kultury nedozvíte a nemusíte se tyto informace dozvědět ani z výročních zpráv konkrétní církve (ostatně, stručnost výročních zpráv není jen záležitostí nevelké Apoštolské církve: výroční zpráva římskokatolické církve – tedy největší církve u nás – za rok 2010 sestává ze dvou stran textu, přičemž v uvedeném roce tato církev získala od státu téměř 950 mil. Kč, z toho na platy duchovních včetně pojistného kolem 870 mil. Kč [26]).

Poznamenejme na závěr této kapitoly ještě jeden zajímavý detail, patrný z citace z článku z dubna 2012 [28]:

„(...) Počty duchovních tak rostou bez ohledu na realitu a úbytek věřících. V roce 2001 se k církvím a náboženským společnostem hlásilo 3,2 miliónu lidí, o jejich duše se staralo 3480 farářů, kněží, kazatelů a biskupů. Stát církvím na pokrytí jejich

mezd poslal 731 miliónů korun. **O deset let později se situace radikálně změnila.** Podle sčítání lidu z **roku 2011** se k církvím a náboženským společnostem přihlásilo jen **1,46 miliónu věřících**, tedy už méně než polovina. Stát ale musel na platy **4869 duchovních** poslat již 1,4 miliardy korun.“ (pozn. NFPK: autoři citovaného článku se zde patrně dopustili nepřesnosti. Podle stránek ČSÚ [59] by místo 3,2 miliónů mělo být spíše cca 3,3 miliónů a dle stránek Ministerstva kultury [60] by místo 731 miliónů mělo být spíše cca 622 miliónů.)

„Nejvíce věřících ubývá velkým církvím. Před jedenácti lety se k římským katolíkům hlásilo 2,7 miliónu lidí, o dekádu později už jen 1,1 miliónu věřících. Počet kněží za stejnou dobu vzrostl z 2462 na 3191. Podobně na tom je i Čs. církev husitská nebo Českobratrská církev evangelická. Evangelických farářů nepřibývá, je jich okolo 250, ale řady věřících se citelně ztenčily, do evangelických kostelů dochází 51 tisíc lidí, zatímco před deseti lety to bylo 117 tisíc.“ (pozn. NFPK: autoři citovaného článku se zde dopustili malé nepřesnosti. Místo pojmu „kněží“ má být širší pojem „duchovní“, místo cifry 51 tisíc by dle stránek ČSÚ [61] mělo být spíše cca 52 tisíc.)

„Menším církvím věřící nepatrně přibývají, ale ještě více se jim rozmnožují duchovní. Např. Apoštolská církev má v současnosti 183 farářů, kteří pečují o 4900 věřících, před deseti lety jich bylo 90 duchovních na 4600 členů. **V přepočtu to vyjde, že v Apoštolské církvi se každý duchovní stará o 27 věřících.** To průměrný katolický kněz musí obstarat 345 oveček. **Ještě více rozmazlovat své farníky mohou duchovní v Jednotě bratrské, v té má 2100 věřících na starost 112 farářů. Tedy jeden farář na 19 duší.**“ (pozn. NFPK: autoři citovaného článku se zde dopustili malé nepřesnosti. Místo pojmu „farář“ a „kněz“ má být širší pojem „duchovní“, počty věřících jsou zde uvedeny na celé stovky.)

S právě citovaným souvisí i pozorování, uvedené v bakalářské práci, jež byla obhájena v roce 2010 na Masarykově univerzitě [37]. Práce názvu *Možnosti samofinancování ČCE* (ČCE značí Českobratrskou církev evangelickou) se zabývá hospodařením této církve s ohledem na jednotlivé druhy příjmů, které tato církev získala převážně v roce 2008. Zmíněné pozorování zní takto ([37], str. 18):

„Ani nařízení vlády 566/2006 Sb. ani zákon č. 218/1949 Sb. o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem neuvádí možný počet duchovních (tedy i pastoračních pracovníků) či maximální možnou hranici vyplácených peněžních prostředků. **Tato skutečnost vede k tomu, že církve a náboženské společnosti mají tendenci prohlašovat za duchovní i ty příslušníky církve, kteří na to nemají ani patřičné vzdělání, schopnosti a jejich náplň práce zdaleka neodpovídá pracovní náplni klasických duchovních.**“

Pro dokreslení pojmu *pastorační pracovník* uveďme, že podle [37] byl tento typ úvazku zanesen do církevních řádů zmíněné církve v roce 2008 a jedna z činností, kterou jsou tito

pracovníci pověřeni, spočívá ve *vykonávání pomocných činností v rámci církevního sboru pod vedením faráře...*

S ohledem na výše řečené v této kapitole a z právě uvedených číselných údajů si čtenář snadno udělá relevantní závěry. Snad jako možné vodítko, jak lze na věc také nahlížet, může posloužit kapitola 5.1.

3.2 Bankrot farnosti v severočeských Trmicích

V médiích lze nalézt nejrůznější vyjádření zástupců církví v duchu, že církev bude dobrým hospodářem se svým majetkem a že tuto svoji schopnost již v minulosti dokázala. Kardinál Dominik Duka např. na konferenci názvu *Církevní restituce - mýty a skutečnost*, konané v březnu 2012 v Senátu Parlamentu ČR, mj. prohlásil [21]:

„Zcela jistě v církvi byli bankrotáři a mohou být i dnes. Hovoří se o zbankrotované farnosti Trmice. Pokud bychom však chápali církev jako holding a vezmeme-li v úvahu, že máme 3,5 tisíc farností v naší zemi, potom mohu směle tvrdit, že nenačtete v naší zemi takovou firmu, která by měla tak málo zkrachovalých jednotek. Nebyl to žádný tunel, nebyla to nepoctivost, byla to ekonomická naivita, která se nevyplácí. Bezesporu ale i v současné době je hospodaření s církevním majetkem vázáno. Je to např. zákon o památkové ochraně. A víte, že žádná církev nebude v naší zemi, ani Federace židovských obcí, moci prodávat své objekty, své budovy ani svůj movitý majetek, který je v seznamu památkové péče.“

K této a k podobné argumentaci lze však namítnout dvě poznámky. Za prvé, pomineme-li vzdálenější doby, kdy např. Jan Hus poukazoval na „hospodaření“ církve, hospodařila později církev se svěřeným majetkem v dobách, kdy její autorita a společenská váha byla řádově jiná, než je tomu dnes. Nejprůkaznějším důkazem tohoto poklesu vážnosti církve ve společnosti, resp. jejího vlivu na společenské vnímání jí šířených hodnot, je porovnání počtu věřících za doby kolem roku 1948 a počtu věřících dnes (ten je zhruba pětinový oproti roku 1948 [25]). Situaci lze obrazně vystihnout analogií: byl-li snad za doby knížete Václava (později svatého Václava) kostel bezpečným a svatým místem, respektovaným všemi (kníže Václav se podle legendy utíkal před útokem svého bratra Boleslava, resp. jeho poskoků, schovat do kostela), pak za doby např. druhé světové války byl kostel jenom obyčejnou budovou či pevností, kterou ozbrojené složky nijak jinak než vojensky nerespektovaly (např. dobývání kostela sv. Cyrila a Metoděje německými ozbrojenými složkami v případě útoku na příslušníky zahraničního odboje v souvislosti s atentátem na Reinharda Heydricha). Jinak řečeno, zcela jinak se hospodaří v prostředí, kde vůči vám mají ostatní respekt a „nic si nedovolí“, a jinak se hospodaří v prostředí, kde si naopak vůči vám „nebere nikdo servítky“. S tím druhým církve nemají historicky mnoho zkušeností.

Druhá poznámka spočívá v konstatování, že církev po roce 1989 dosud nedisponovaly nadbytkem prostředků [25], neboť téměř veškeré dotace ze státního rozpočtu jdou na vrub platů duchovních a jen nepatrná část dotací (prostředků) jde na opravu církevních nemo-

vitostí či památek (např. v případě římskokatolické církve šlo ze státního rozpočtu v roce 2010 na údržbu církevního majetku přibližně 17 milionů korun, avšak na platy duchovních včetně pojistného přibližně 870 milionů korun [26]). Obrazně řečeno: těžko lze zkrachovat, když „nemáte s čím hospodařit“.

Církev pochopitelně má už dnes i vlastní příjmy, mezi které patří dary od věřících, nájemné z budov (obdržené výčtovým zákonem z roku 1990 nebo budovy, o které církev nikdy nepřišla), úroky z vkladů a výjimečně také příjmy z pronájmu lesů. Tyto příjmy představují to, co by církev získala, kdyby nedostávala žádné dotace či příspěvky od státu. Jaká je výše těchto vlastních příjmů, je ovšem obtížné zjistit. Čekali byste, že takové informace najdete např. ve výročních zprávách jednotlivých církví. Kam jinam takové informace také patří. Ve výročních zprávách u nás největší církve – tedy Církve římskokatolické – ovšem o tom není jediné slovo či jediný číselný údaj. Ostatně, již výše bylo zmíněno, že celá výroční zpráva této církve za rok 2010 sestává ze dvou stran textu, přičemž od státu zmíněná církev v uvedeném roce obdržela téměř 950 mil. Kč, z toho přibližně 92 procent připadá na platy duchovních včetně pojistného [26]. V bakalářské práci [37], pojednávající o financování Českobratrské církve evangelické a zmíněné též v kapitole 3.1, se nicméně lze na straně 14 dočíst tuto informaci vztahující se k roku 2005:

„Českobratrská církev evangelická (ČCE) je rozpočtovou organizací, která svůj život financuje ze 2/3 z darů a příspěvků členů církve a z 1/3 ze státního rozpočtu (převážně platy duchovních).“

(Představu o podrobnější struktuře příjmů Českobratrské církve evangelické lze nalézt nejen ve zmíněné bakalářské práci [37], ale orientačně i např. na stránce [38]). Obecnou informaci o vlastních příjmech církví nabídl sám kardinál Dominik Duka, který na výše zmíněné konferenci prohlásil [21]:

*„(...) A bylo mi řečeno, že podle známého zákona o financování a zabezpečení církví z roku 1949 (...) se z 53 % sebefinancujeme, a tím zákon porušujeme. Vy máte být plně financováni ze strany státu, bylo mi tehdy řečeno. Musíme si uvědomit, že **církev se z více jak nadpoloviční části rozpočtu sebefinancují již dnes.**“*

Vzhledem ke skutečnosti, že podrobnější údaje o příjmech a výdajích církví nejsou obecně veřejně dostupné, nelze obecně říci, jakým způsobem je nakládáno s těmito vlastními příjmy církví. Ideálně však lze předpokládat, že jsou použity na hrazení nákladů spojených se správou budov a provozu sborů, diakonických středisek, církevních škol a ústředních orgánů církve. Zdaleka největší náklady každé církve u nás představují její náklady na platy duchovních, které však dosud hradí stát. S vlastními příjmy a s vlastními majetky ovšem mohou církve hospodařit dle libosti a mohou se snažit o jejich navýšení či zhodnocení.

Uvedeme nyní tři konkrétní příklady, jak církev zhodnocuje svůj majetek, resp. jak s ním nakládá. První příklad bude s dobrým koncem pro církev (aspoň prozatím), druhý pak se špatným koncem pro církev (definitivně). A třetí pak se špatným koncem především pro veřejnost.

První příklad se týká tříkilometrového úseku rozlehlého lužního lesa mezi řekami Moravou a Malou Bečvou u Kojetína na Kroměřížsku [27]. Les o rozloze 280 hektarů patří římskokatolické církvi, přesněji řečeno „Nadaci doktora Leopolda Prečana, arcibiskupa olomouckého, k podpoře Arcibiskupského křesťanského kněžského semináře v Olomouci“. Římskokatolická církev les získala v roce 1994 zpět díky administrativním pochybením při znárodnění [27]. Ocitujme přímo [27]:

„Výjimečnost kojetínského lesního celku ovšem není jen v tom, že se u nás dnes nikde jinde nenajde církevní les tak velkého rozsahu. Je také ekonomicky úspěšný a může sloužit jako pozitivní příklad (...).“

Olomoucký arcibiskup Jan Graubner, člen správní rady zmíněné nadace, k tomu dodal [27]:

„Les je svěřen lesnímu odborníkovi a slyším, že lidé, kteří chodí okolo, si pochvalují, že je v pořádku. Taková vizitka mě těší, je vidět, že provozovatel se na pozemku dobře užívá.“

Podstatná na tomto příběhu je skutečnost, že les byl již v roce 1995 předán do správy podle všeho správně osobě – lesníkovi Martinu Berčíkovi, jenž je rodák z nedalekých Troubek a kojetínský zastupitel – a že celý „podnikatelský záměr“ se omezil na údržbu a správu lesa, aniž by předpokládal nějakou „podnikatelskou“ expanzi.

Příklad bankrotu farnosti v Trmicích se všemi hmotně-právními následky představuje naopak krystalickou ukázkou neúspěšného „byznysplánu“, který zástupci farnosti v Trmicích přijali a pokoušeli se realizovat. Jaký byl skutečný záměr tohoto neúspěšného církevního podnikání a zda náhodou nebyly skutečné úmysly, ať už zainteresovaných církevních hodnostářů či jiných osob, nekalé, nijak nekomentujeme, neboť to není důležité. Nicméně, v kapitole 4.1, resp. 4.2 popisujeme problémy s církevními restitucemi na Slovensku, resp. v Polsku, ze kterých plyne, že nelze vyloučit možnost, kdy církevní hodnostáři jednají přímo proti zájmu vlastní církve. Popíšme ve stručnosti „případ Trmice“ [22]:

- Rok 2007: Trmická farnost začíná podnikat s vlastními lesy. Farář Jiří Voleský najímá Víta Laně jako lesního správce.
- Březen 2009: Z podnětu lesního správce kupuje farnost pilu Jannise Mesochoridise v Klenči u Roudnice i s dluhem 9 milionů – má ho splácet šest let.
- Listopad 2009: Pila neprosperuje a farář se dozvídá, že dluhy přesahují 30 milionů korun.
- Prosinec 2010: Vyhlášen konkurz na trmickou farnost, nastupuje insolvenční správce.
- Prosinec 2010: Založeno občanské sdružení Fiat Voluntas Tua, které shání peníze na koupi trmického kostela.
- Červenec 2011: Kněz Stanislav Zápotocký koupil za 2,9 milionu faru a Trmickým ji dal do bezplatného užívání.

- Listopad 2011: Aukce části uměleckých předmětů z trmické farnosti v Praze.

Farář Jiří Voleský k tomu v roce 2011 při dražbě církevních předmětů dodal [22]:

„Jako věřící, a zvlášť jako farář, to celé vnímám jako velikou hrůzu. Nerozumím tomu, je tohle vůbec nutné? Vždyť lidé na ty předměty šetřili a darovali je církvi, protože byli silně věřící. Pak se k nim modlili, mají obrovskou symboliku pro celé generace.“

„Biskupství rozhodlo, že vyhlásíme insolvenční. Šlo to hrozně rychle, nikdo nám nepomohl. Ani arcibiskup, ani církev jako taková. To mě hrozně překvapilo. Nečekal jsem to.“

„Čtyřicet let tu byli komunisti, faráři nepodnikali. Neumějí to. Až se začnou navracet majetky od státu, tak to dopadne hrozně. Nemají šanci to zvládnout. Zvlášť když se zjistí, že je možné poslat farnost do konkurzu, a nikdo nic neudělá.“

V podobném duchu se ovšem podle [22] vyjadřují i památkáři. Podle nich se církevní majetek – často velmi cenná umělecká díla – stane předmětem machinací. Šárka Radostová z Národního památkového ústavu k tomu dodala [22]:

„Trmice jsou první případ, ale určitě nebudou poslední. Je to precedent. Protože farnosti majetek mají a budou ho mít ještě více. Majetek přitahuje spekulanty a řeholní řády nemají zkušenosti s vedením tak velkého majetku.“

Poznamenejme, že insolvenčním správcem rozprodávaný majetek farnosti v Trmicích obsahoval dva kostely, hřbitov i veškerý sakrální inventář [23]. Jan Mužík z předmětné insolvenční kanceláře k tomu v březnu 2012 dodal [23]:

„Jde o stovky položek. Zrovna teď v neděli bude aukční síň nabízet dvě sochy. Na začátku dubna prodáváme přes dražebníka čtyři větší kusy. Tím nejzajímavějším jsou varhany s vyvolávací cenou 670 tisíc korun.“

Starostka Trmic Jana Oubrechtová k postupnému vyprazdňování 300 let starého kostela, jenž je také součástí insolvenčního řízení, k tomu dodala [23]:

„Je strašná škoda, že z něj mizí ty původní věci. Hlavně mě mrzí ty varhany, protože byly dělány na míru a žádné jiné je nenahradí.“

Prodejní úspěchy popisuje i Jan Neumann, šéf aukční síně Meissner a Neumann [23]:

„Prodávali jsme zatím šest věcí, a čtyři už mají nové vlastníky. Podařilo se nám udat například gotickou madonu, sochu Krista na kříži a několik monstrancí.“

V majetku farnosti byl však i kostel v nedalekých Roudníkách (s přilehlým hřbitovem), ke kterému se však, na rozdíl od trmického kostela, podle [23] nikdo nehlásil. Věci či stavby, jež insolvenční správce nikomu neudá, jsou tzv. vyloučeny z majetkové podstaty a svoji úlohu přebírá tzv. likvidátor. Výše zmíněný pracovník z předmětné insolvenční kanceláře k možnosti, že se něco neprodá, dodal [23]:

„Podle našich zkušeností se obvykle prodá všechno. Všechno má svou cenu.“

3.3 Rožmitálský zámek a jeho chátrání

Příběh chátrání rožmitálského zámku představuje ukázkou podivného přístupu církevní administrativy k majetku, jenž je jí svěřen. Na jeho počátku je dar ze strany města Rožmitál pod Třemšínem, jenž daruje rožmitálský zámek Arcibiskupství pražskému. Na jeho konci je pak zchátralý zámek v rukou soukromého majitele. Příběhu se věnovala i média (v roce 2006 i pořad České televize *Reportéři ČT* [42]). Souhrnný a stručný popis je pak uveden na stránce [43], na které jsou uvedeny odkazy na další články, publikované v celostátních denících či v místních periodikách. Citujme z tohoto zajímavého přehledu [43]:

„Rožmitálský zámek, který pochází z 13. století, patřil rodu Lvů z Rožmitálu. V 16. století se stal majetkem nekatolického bavorského rodu Grypsků z Gryspachu. Po bitvě na Bílé Hoře byl zámek roku 1623 i s Rožmitálskem přidělen konfiskátem pražskému arcibiskupství. Stal se správním střediskem arcibiskupského velkostatku, bydleli zde správci a při svých cestách na Rožmitálsko i arcibiskupové. Po roce 1948 v něm nechal Lesní závod udělat byty pro své zaměstnance. Na začátku 70. let byl vyklizen a stát rozhodl o jeho rekonstrukci. Do zámku se investovalo několik milionů Kčs, ale rekonstrukce nebyla dokončena. Po roce 1989 připadl městu, a to s pomocí dotací samo do zámku investovalo 1,5 milionu ročně.“

1998: Město Rožmitál pod Třemšínem v březnu daruje zámek, pro který platí blokační paragraf týkající se církevního majetku, Arcibiskupství pražskému.

*2000: Do obchodního rejstříku je 17. února zapsána firma Trinity Coop, s.r.o. s předmětem podnikání koupě zboží za účelem jeho dalšího prodeje. Arcibiskupství pražské má ve firmě dvacetiprocentní podíl, Američan Roderick Marshall (*1956) osmdesát procent podílu. Jednatel se stává dnem založení Ing. Pavel Havlas. Základní kapitál činí 100.000 Kč.*

2001: Arcibiskupství pražské převádí zámek na společnost Trinity Coop, kterou církev podle Ing. Havlase založila společně ze zahraničním partnerem kvůli zlepšení podmínek pro financování a následné využití zámku. ‚Církev do společnosti vložila majetek v hodnotě zhruba šesti milionů, což je soudní odhad zámku,‘ řekl o tři roky později Příbramskému deníku. Poznamenal, že opravy zámku jsou závislé na

státních dotacích a grantech, ale i na penězích R. Marshalla. ‚Pan Marshall nemá rozhodně zájem se z Ameriky nastěhovat do zámku, ani tady po okolí rajtovat koně,‘ vysvětlil. Jeho ctizádostí je prý objekt opravit, aby sloužil i veřejnosti.

2003: *Město žádá na kardinálu Vlkovi (do roku 1978 sloužil devět let jako farář na zdejší faře) vysvětlení proč vážnou opravu zámku. Správce majetku Arcibiskupství pražského Karel Štícha za něj odpovídá: ‚V roce 2001 se církev rozhodla převést objekt zámku společnosti Trinity Coop pro zajištění jeho oprav a následného využívání. Tímto krokem se Arcibiskupství pražské snaží docílit zlepšení podmínek financování oprav v minulosti zdevastované památky,‘*

2004: *Ing. Havlas říká 3. dubna pro Příbramský deník: ‚Nic nebrání tomu, aby v Gryspekově paláci byla expozice mapující cestu Lva z Rožmitálu na konec světa, jak si představuje místní kulturní komise. V příštím roce bude zpřístupněna věž, odkud je krásný výhled na město a okolí. Koncem tohoto léta, až zmizí nepořádek z nádvoří, dostanou tu prostor k vystoupení například místní ochotníci, hudebníci a další spolky. Dovedu si tady pod širým nebem představit divadlo, hudební nebo jinou produkci. Některá akce se tu může proměnit v tradici. Něco podobného, jako byla vloni korunovace Johanky z Rožmitálu.‘*

Postupně, odhadem do pěti až deseti let, hodlá Trinity Coop dát zámek do takového stavu, aby byl ve větším rozsahu přístupný veřejnosti. Společnost slíbuj, že kromě oprav za účelem zpřístupnění věže, už letos, ale především v příštím roce, hodlá pokračovat v renovaci malého paláce. Původně byl zámek postaven jako hrad a byl obehnán vodním příkopem. Proto mezi velkorysé projekty náleží i obnovení padacího mostu. Vpravo od vstupní brány z náměstí bude malá rekreační zóna se stromy, keři a lavičkami. Tam bude částečně odkryt vodní příkop, aby bylo patrné, jak to tu vypadalo v minulosti.

Na otázku, proč společnost do oprav prozatím mnoho peněz neinvestovala, uvedl Pavel Havlas: ‚Jako noví majitelé máme tříletou blokadu na veškeré státní dotace a granty. V příštím roce už můžeme žádat o příspěvek. Myslím si, že velká naděje je i u některých fondů Evropské unie, pokud přijdeme se zajímavým projektem.‘

2004: *V srpnu je majitelem vybrán správce zámku, který se stěhuje do znovu vybudovaného správcovského domku.*

2005: *Příbramský deník se v listopadu dotazuje Ing. Havlase proč rekonstrukce postupuje velmi pomalu. Odpověď zní: ‚Jako noví majitelé jsme nemohli čerpat státní dotace. První možnost jsme měli v loňském roce. Ale neuspěli jsme. Za ty roky jsme vypadli z Programu záchrany architektonického dědictví. Letos jsme o dotaci znovu požádali. Potřebovali bychom zhruba 6 až 7 milionů korun ročně. Naše společnost je však schopná investovat do rekonstrukce za rok dva, maximálně tři miliony. Musíme doufat, že uspějeme s žádostí o státní dotace.‘*

2006: V pořadu ČT Reportéři 9. ledna, který byl věnován chátrání rožmitálského zámku, říká redaktor Reflexu Michal Komárek doslova: **„Arcibiskupství pražské odpovědnost za stav zámku odmítá, v písemném prohlášení tvrdí, že k převzetí památky bylo městem Rožmitál nuceno a souhlasilo až poté, kdy našlo nového investora. Ten prý zámek opravuje v souladu se svými ekonomickými možnostmi.“**

V pořadu též hovoří Ing. Havlas: **„Pro vlastně nové využití zámku byla postavena nová společnost Trinity, která se spojila s majetkem pražského arcibiskupství, které vlastnilo zámek v té době, s kapitálem pana Marshalla, to byl, to je vlastně Američan, který spolupracuje na jiných stavbách s pražským arcibiskupstvím. Vytvořili spolu společnost, do které arcibiskupství vložilo majetek, zámek, pan Marshall se zavázal, že v průběhu asi pěti let bude postupně svými prostředky do oprav zámku investovat. To se zhruba děje.“**

2006: Přetrásání situace v médiích si všimla zahraniční firma, která by údajně zámek koupila. Firma prý skupuje podobné objekty a přestavuje je na sanatoria nebo domy pečovatelského charakteru.

2006: Rožmitálská radnice žádá v březnu ministerstvo kultury o pomoc a možnost dotace k řešení neutěšeného stavu zámku. V zámku se už dlouho nic neděje, nepanuje tu žádný stavební ruch. Do doby, než byl zámek převeden do vlastnictví arcibiskupství, přispívalo totiž na jeho obnovu ministerstvo kultury dotacemi.

Z ministerstva přišla překvapivá odpověď: **„Ministerstvo kultury může finančně přispět na obnovu kulturních památek pouze jejich vlastníkům. Vzhledem k tomu, že současný vlastník zámku v Rožmitále pod Třemšínem o finanční pomoc nepožádal, není možno na obnovu zámku přispět ze státních prostředků.“**

2006: Občané Rožmitálu podepisují petici za záchranu zámku. Náměstek Národního památkového úřadu Jan Žižka si ale myslí, že petice nebude mít na budoucnost zámku žádný vliv. **„Jestli nám petici pošlou, tak s tím stejně nemůžeme nic dělat, protože objekt je v osobním vlastnictví. Problémy s rožmitálským zámkem se řeší už několik let.“**

2007: Starosta města Ing. Josef Vondrášek informuje o problému kardinála Miloslava Vlka při jeho červenové návštěvě města. O setkání říká: **„Kardinál mi sdělil, že zámek je v dezolátním stavu už dávno, ještě od doby, kdy v něm lesní závod nechal postavit byty. Už tenkrát tam prý vznikla škoda řádově za 200 milionů korun. To se prý nemělo stát. Je to všem známá věc. Jenomže dnes je majitelem někdo jiný a za památku nese odpovědnost. Pan Roderick Marshall musel vědět, jak zámek vypadá, a přesto měl o něj zájem. Věříme, že své představy o památce a jejím využití nakonec uskuteční.“**

2011: Týdeník Ekonom píše 4. srpna v článku věnovaném problematice církevních re-

stitucí: „Středočeský Rožmitál pod Třemšínem býval hospodářskou základnou pražského arcibiskupa. Zatímco zámek byl arcibiskupství v roce 1998 vrácen a dnes patří firmě Trinity Coop (ta z pětiny patří arcibiskupství), lesy na okolních vrcholech Brd by se mohly církvi vrátit teprve nyní.“

2011: 28. prosince přestává být jednatelem firmy Trinity Coop Ing. Pavel Havlas.

2012: Od 10. ledna je firma Trinity Coop podle obchodního rejstříku bez jednatele. 25. února navyšuje základní kapitál na 5 400 000 Kč, přičemž zůstává zachován poměr obchodních podílů 80 % R. Marshall a 20 % Arcibiskupství pražské.

*2012: 14. listopadu 2012 mění 20 % ve firmě Trinity Coop majitele. Jejich vlastníkem je nyní místo Arcibiskupství pražského firma The Spalena Company, s.r.o., která má jako předmět činnosti uveden pronájem nemovitostí, bytů a nebytových prostor. Jedinou majitelkou firmy, která byla zapsána do obchodního rejstříku v roce 2006, je Ing. Zuzana Mruškovičová (*1965) z Bratislavy.*

*Paní Mruškovičová je také od 14. listopadu jediným jednatelem společnosti Trinity Coop. Firma má tak po roce opět jednatele. Od 27. prosince sídlí Trinity Coop ve stejné **budově** jako The Spalena Company, tedy ve ve Spálené ulici 81/6-8 v Praze 1, **kteřou vlastní Arcibiskupství pražské.***

2013: Zámek stále chátrá a veřejnosti není přístupný.

Arcibiskupství pražské se už odmítá o něm bavit, neboť podle Karla Štíchy, správce arcibiskupského majetku, už mu zámek nepatří, a nemá ani podíl v obchodních firmách, které ho teď vlastní. Starosta Rožmitálu Josef Vondrášek alespoň živí naději, že mu známí seženou kontakt na Rodericka Marshalla, pravděpodobně stoprocentního majitele zámku, aby se ho mohl vůbec zeptat, co bude s historickou památkou dál.

9. června se zřítily střecha i se stropy chátrající stodoly patřící zámku. Stodolu nechalo město strhnout.“

Poznámka. Zástupci České biskupské konference v čele s Mons. Tomášem Holubem a zástupci Arcibiskupství pražského reagovali na skutečnosti uvedené v této podkapitole následujícím vyjádřením, jež zde uvádíme v plném neupraveném znění včetně původního zvýraznění textu:

„V části textu, která se věnuje ‚cause‘ Rožmitálského zámku chybí to podstatné, a to informace o tom, co **předcházelo celému vývoji před rokem 1998.**

- a) město Rožmitál pod Třemšínem se v rámci přípravy projektu nového kulturního centra dohodlo s Arcibiskupstvím pražským (dále jen AP) na navrácení objektu na náměstí (‚Panský dům‘)
- b) zastupitelstvo města rozhodlo, že tento převod podmíní tím, že AP převezme také zámek
- c) AP převzetí zámku odmítlo
- d) na naléhání města připravilo AP návrh převodu zámku na zahraničního investora
- e) na jednání zástupců města a AP byl představen zahraniční investor a plán dalšího postupu (vklad nemovitosti do zřízené společnosti) přítomnými schválen

Dohodnutý postup byl realizován. **Arcibiskupství pražské od začátku sdělovalo, že není schopno převzít odpovědnost za objekt s problematickým využitím, v době komunismu totálně zdevastovaný.**“

Kapitola 4

Problémy u sousedů

4.1 Církevní restituce na Slovensku

Z důvodové zprávy k návrhu zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi z ledna 2012 se lze dozvědět základní obrysy toho, kdy a jakým způsobem bylo přistoupeno k vyrovnání s církvemi na Slovensku [5]:

„Na Slovensku byl krátce po rozdělení federace vydán zákon č. 282/1993 Z.z., o zmírnění některých majetkových křivd způsobených církvím a náboženským společnostem, který nabyl účinnosti k 1. lednu 1994. (...) Majetek byl oprávněným osobám vydáván ve stavu, v jakém se nacházel ke dni nabytí účinnosti zákona, tedy k 1. lednu 1994. Vydávání movitých a nemovitých věcí bylo osvobozeno od soudních a správních poplatků. Finanční ani věcné náhrady nebyly přípustné. Vzhledem k tomu, že velká část nemovitostí byla církvi vrácena ve špatném technickém stavu, neznamenalý zatím pro církve a náboženské společnosti zdroj příjmu na krytí nákladů jejich činnosti. Proto zůstal zákon č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem nadále v platnosti. Proces restitucí církevního majetku se zatím uzavřel zákonem č. 161/2005 Z.z., o navrácení vlastnictví nemovitostí církvím a náboženským společnostem a převodu vlastnictví některých nemovitostí. Mezi zdroje financování církví na Slovensku patří granty a dotace. Zdrojem financí pro církve a náboženské společnosti mohou být rovněž daňové assignace, jedna z forem financování nestátního neziskového sektoru.“

Z tohoto úryvku mj. plyne, že ačkoli započal proces vydávání majetku církvím na Slovensku již v devadesátých letech, jsou stále slovenským státem uznané církve financovány ze státního rozpočtu v podstatě tak, jak byly financovány před tímto vydáváním. Navíc, restitucní proces na Slovensku byl formálně ukončen v roce 2006, do kdy mohly církve žádat o vrácení majetku, avšak spory o budovy a zemědělskou půdu probíhají u slovenských soudů dodnes [24]. Ocitujme k tomu nikoli nezajímavé skutečnosti z reportáže [24]:

„Katolická církev, která je nejsilnější církví na Slovensku, nechce zveřejnit kompletní soupis

svého majetku. Tvrdí, že evidenci vedou jednotlivá biskupství, fary a kláštery. Mluví slovenských biskupů ale odhadl, že v restitucích dostala církev zpátky asi 60 procent původního majetku.“

„Po přijetí restitučního zákona v roce 2005 označili slovenští poslanci církevní restituce za ukončené, katolická církev se ale v desítkách dalších sporů soudí o vrácení půdy, lesů nebo budov. S otázkou restitucí je úzce spojená i možná změna modelu financování církví státem. To ale komplikuje mezistátní smlouva, kterou Slovensko uzavřelo s Vatikánem a která je podle řady odborníků nevýhodná pro Slovensko a naopak vstřícná ke Svatému stolci.“

Luboš Palata – redaktor Lidových novin a mimo jiné nositel novinářské ceny Ferdinanda Peroutky – napsal v červenci 2012 zajímavý text o odvolání populárního trnavského arcibiskupa Róberta Bezáka. Ten byl Vatikánem odvolán bez uvedení důvodů a existuje podložená hypotéza, že pravým důvodem jeho odvolání byla Bezákova snaha o zavedení pořádku do hospodaření v církvi a jeho poukázání na závážná pochybení při nakládání s prostředky a na finanční machinace za doby jeho předchůdce arcibiskupa Jána Sokola. Ocitujme na tomto místě velkou část Palatova článku [29]:

„Vatikán odvolal populárního slovenského arcibiskupa. Proč, to se oficiálně neví. Neoficiálně se říká, že se příliš zajímal o pochybné hospodaření svého předchůdce. Zastánci církevních restitucí by se měli zamyslet, jestli taková církev je ten, kdo se o rozsáhlé majetky dokáže starat líp než příslovečně špatný hospodář stát.“

Slovensko už několik týdnů žije odvoláním trnavského arcibiskupa Róberta Bezáka. Třiapadesátiletého duchovního Vatikán odvolal po třech letech v čele nejdůležitější slovenské diecéze a panují obavy, zda bude vůbec moci jako duchovní zůstat na Slovensku. Papež Benedikt XVI. podle tradice katolické církve odvolání Bezáka, s přehledem nejpobláznějšího biskupa na Slovensku, nijak nezduvodnil.

Stejně pobouření jako samotné nezduvodněné odvolání vyvolalo jedenáct otázek, které církevní vyšetřovatelé, již několik měsíců prověřovali chod arcidiecéze, na přání Vatikánu Bezákovi položili. Zřejmě na základě pomlouvačných udání musel Bezák kromě jiného odpovídat, zda se obklopil homosexuálními a pedofilními kněžími, zda navštěvoval sprchy a koupaliště s osobami pochybné pověsti, zda je pravda, že nosí gymnastický úbor a rifle a podobně.

Podle většiny slovenských novinářů však Vatikán pouze vytváří mlhu, jež má zastřít hlavní a skutečně skandální důvod Bezákova: finanční machinace jeho předchůdce, arcibiskupa Jána Sokola. Ten arcidiecézi vedl po dvacet let od roku 1988.

Sokol, který dříve ‚proslul‘ obhajobou klerofašistického válečného Slovenského státu a jeho prezidenta Josefa Tisa, podle mnoha indicií zneužíval majetku arcidiecéze (k níž po většinu doby jeho úřadování patřila později oddělená arcidiecéze bratislavská) k finančním machinacím, převádění značných prostředků do organizací, které vedli jeho příbuzní, a podobně.

Bezák, který chtěl po svém nástupu zavést v hospodaření arcidiecéze pořádek, **zadal prověrku hospodaření civilní auditorce**, jež svoji práci končila těsně po Bezákově

odvolání podáním trestního oznámení kvůli několika závažným hospodářským deliktům v době Sokolova úřadování.

Auditorka například podle deníku Sme zjistila, že v letech 2002 až 2008 existovalo několik desítek různých účtů, na které chodily církevní peníze, tyto účty však byly vyňaty z účetnictví arcidiecéze. Šlo přitom někdy o desítky milionů, které podle zjištění auditorky Sokol převáděl na vlastní tajné účty nebo na účty svých nejbližších příbuzných.

Z větší části tak podle auditorky na Sokolově soukromém účtu skončily 3,6 milionu liber, tedy desítky milionů korun. Stopy směřují do Vatikánské banky, kde Sokol účet vlastní. Podobně podivné byly machinace s pronájmem rozsáhlých pozemků od církve přes zřejmě nastrčenou společnost, jež je pak okamžitě dále pronajímala za trojnásobnou cenu.

Bezák sám po svém odvolání v dopise, který adresoval Vatikánu, uvedl, že on sám osobně zjistil ‚závažná pochybení‘ v hospodaření svého předchůdce a Svätý stolec žádal o instrukce, jak má dále postupovat. Už před dvěma roky se pak v tisku vyjádřil, že za Sokola se ‚miliony dávaly bokem‘, bez řádného účetnictví. Svého času vydaly svědectví o Sokolově hospodaření také slovenské orgány, když jím vedené arcidiecézi daňový úřad vystavil pokutu ve výši 27 milionů slovenských korun. Na stav hospodaření arcidiecéze prý Bezák Vatikán upozorňoval už po nástupu do funkce. Ten však nereagoval. Místo toho po třech letech přišla vatikánská kontrola na samotného Bezáka a následovalo odvolání. (...)“

Poznamenejme, že o celé kauze odvolání trnavského arcibiskupa Róberta Bezáka informovala hojně i česká média (např. [30], [31]).

Skutečnost, že církve na Slovensku nehospondařily se svěřeným majetkem tak, jak by správně měly, potvrzuje i Pavel Rybníček – někdejší hajný a později dlouholetý náměstek lidoveckého ministra zemědělství Josefa Luxe. V článku [41] Rybníček konstatuje, že se **na Slovensku církevního majetku často chopili „vlci v rouše beránčím“ a slovenská katolická církev kvůli tomu už o část majetku přišla.** Podle informací NFPK se vyskytly případy, kdy církve uzavřela se soukromým subjektem smlouvu na správu např. lesa či pole s tím, že tento subjekt následně – v rámci rozvoje podnikání – nasmlouval bankovní úvěry na nákup např. strojů pro těžbu dřeva či jeho zpracování. Církevní subjekt přitom bance ručil za úvěr právě lesem či polem, případně jiným majetkem této církve. Podnikání se však následně ukázalo jako ztrátové, přičemž církevní subjekt – zadlužen nasmlouvanými úvěry – nebyl s to dostát svým závazkům vůči poskytovateli úvěru – bance. V důsledku této skutečnosti pak banka získává lesy či pole, původně patřící církevnímu subjektu.

Je pochopitelně otázkou, nakolik byli v tomto byznysu, na kterém ve skutečnosti profitovaly banky či další poskytovatelé úvěrů či půjček na úkor církví, zainteresováni představitelé správcovských společností, jež se měli o majetek církve starat s péčí řádného hospodáře a nakolik v tomto byznysu byli zainteresováni samotní církevní hodnostáři. Výše popsáný případ odvolaného trnavského arcibiskupa, resp. machinace jeho předchůdce, ukazuje na možnou odpověď.

4.2 Krátce o církevních restitucích v Polsku

O problémech s navrácením majetku církvím se zmiňuje i varšavský zpravodaj Českého rozhlasu Petr Vavrouška v reportáži Českého rozhlasu Radiožurnál [32]. Reportáž nese název „Poláci začali s církevními restitucemi už v roce 1989. Provází je korupce“ a obsahuje řadu závažných skutečností [32]:

„Podezření z korupce, podhodnocené pozemky a řada obvinění doprovázejí církevní restituce v Polsku. U našich severních sousedů trvají už desítky let a pořád nejsou u konce.

V Polsku se téma církevních restitucí otevřelo již velmi dávno. Pár měsíců před pádem komunistického režimu v roce 1989 vznikly takzvané majetkové komise, které měly na starost navrácení majetku zabaveného církvím.

Pro každou církev – evangelickou, pravoslavnou nebo pro židovské obce – vznikla speciální komise. Celkem jich bylo pět, ale ta nejdůležitější, která řešila restituci pro katolickou církev, vloni za poměrně velkého mediálního skandálu skončila.

Zjistilo se například, že docházelo k podhodnocení pozemků, nikdo nekontroloval, jestli dohadní cena skutečně odpovídá tržní ceně.

Katolická církev na tom v mnoha případech velmi vydělala. Například dostala zpět pozemky, které vzápětí prodala třeba dvojnásobně dráž, než byla komisí stanovená cena. Také se stalo, že církev dostala větší odškodnění, než byla třeba cena dané nemovitosti.

Je skoro nemožné všechny tyto případy přehodnotit, protože proti rozhodnutí komise neexistuje žádná možnost odvolání. Na členy komise stát neměl a nemá žádné ‚páky‘.

Celkem bylo zahájeno až 30 vyšetřování korupce, ale většinu z nich nakonec prokurátoři umožili. Buď to byly už promlčené kauzy, nebo chyběly důkazy.

Problém byl také v tom, že podle právních analýz se nedalo obvinít z korupce duchovní. Vyšetřovatelé ale sepsali velmi podrobnou zprávu pro prezidenta a premiéra, v níž varovali, že počínání majetkové komise je nepřehledné a pro polský stát nevýhodné. Celkově bylo za minulé roky obviněno až 13 osob.

Katolické církvi se v Polsku vrátilo celkem 65 tisíc hektarů pozemků, 490 nemovitostí a také odškodnění ve výši v přepočtu 800 milionů korun. Pokud by se vše převedlo na celkovou sumu, tak bychom se dostali na zhruba 30 miliard korun.“

Kapitola 5

Správa finančních náhrad a vydaného majetku – scénáře

5.1 Jak může být nakládáno s finančními náhradami?

Je známým faktem, že jedním z často používaných způsobů vyvádění veřejných finančních prostředků z nejrůznějších státních či jiných dotovaných institucí je sjednávání poradenských či konzultačních služeb, pořádání reklamních kampaní, seminářů, přednášek a školení apod. Důvod je ten, že všechny uvedené činnosti lze snadno vykázat jako realizované, avšak obtížně lze dokázat, že realizované nebyly. Příklad: představte si, že jste zástupce veřejné instituce a máte pravomoc zadat soukromé firmě, se kterou jste spřízněni, zakázku v řádu sta tisíc korun spočívající v uspořádání semináře. Jako výstup tohoto semináře budete požadovat „závěrečnou zprávu“, která bude sestávat z uvedení tří věcí: 1. termín školení, 2. počet účastníků semináře, 3. cílová skupina. Nic více. Soukromá společnost, která je s vámi předem domluvena, pak seminář buď vůbec anebo částečně zrealizuje: na seminář přijde např. jeden člověk, se kterým jste domluveni. Závěrečná zpráva pak bude obsahovat tři řádky, kde se uvede smyšlené nebo skutečné datum konání semináře, smyšlený počet účastníků a popíše se cílová skupina, kterou by seminář teoreticky mohl zajímat. Za tuto službu, resp. za tyto tři řádky, vyinkasuje s vámi spřízněná soukromá společnost třeba tři sta tisíc korun. Nevěříte, že je to možné? Zakázka na seminář, při níž zadavatel požadoval vypracovat „závěrečnou zprávu“, obsahující uvedené tři body, je skutečností – své by o tom mohli více vypovědět někteří zástupci Hospodářské komory České republiky v čele s jejím prezidentem Petrem Kuželem. O tom, kolik stovek milionů až jednotek miliard se každý rok vyvede na konzultačních službách, se čtenář může dozvědět více z médií či ze stránek NFPK.

Z právě popsaného pohledu a s ohledem na skutečnosti, popsané v kapitole 3.1, se tedy jeví osvětová, přednášková, bohoslužebná či jiná podobná činnost církví jako ideální cesta k potenciálnímu vyvádění či praní peněz. Ostatně, medializované skandály ohledně právě praní špinavých peněz ve Vatikánské bance [20] tento potenciál jenom potvrzují.

Skutečnost, že nelze vyloučit nejrůznější machinace se svěřenými prostředky (církev

obdrží finanční náhrady v objemu 59 miliard korun) či s majetkem, dokládá i dokument synodní rady Českobratrské církve evangelické ze zasedání z roku 2009, ve kterém se jedno z usnesení týká zpronevěry [39] (zkratka „ÚCK“ značí Ústřední církevní kancelář):

„Synod bere na vědomí zprávy předložené v souvislosti se zpronevěrou finančních prostředků v ÚCK, tj. zprávu synodní rady, zprávu revizorů hospodaření povšechného sboru a zprávu auditorské komise zřízené synodní radou a předsednictvem synodu, a informace o provedených opatřeních, které jsou zahrnuty v těchto zprávách.“

5.2 Kdo, komu, jak a co bude vydávat?

Podle odhadu, uvedenému na stránkách Ministerstva kultury [33], může „řádově tisíce“ církevních subjektů (tzv. oprávněných osob) dle schváleného Zákona o majetkovém vyrovnání (kapitola 1) vyzvat tzv. povinné osoby o vydání majetku, ke kterému samotné církevní subjekty doloží „vlastnictví“ v rozhodném období (tedy období 25. 2. 1948 – 1. 1. 1990) a také to, že v tomto období došlo k majetkové křivdě. Mezi oprávněné osoby přitom dle Zákona o majetkovém vyrovnání [2] patří:

- (a) registrovaná církev a náboženská společnost,
- (b) právnická osoba zřízená nebo založená jako součást registrované církve a náboženské společnosti,
- (c) právnická osoba zřízená nebo založená za účelem podpory činnosti registrované církve a náboženské společnosti k duchovním, pastoračním, charitativním, zdravotnickým, vzdělávacím nebo administrativním účelům,
- (d) Náboženská matice,

a to za podmínky, že v rozhodném období utrpěla tato osoba nebo její právní předchůdce majetkovou křivdu v důsledku některé ze skutečností uvedených na jiném místě v Zákone o majetkovém vyrovnání. Mezi povinné osoby pak patří [2]:

- (a) Pozemkový fond České republiky (od 1. 1. 2013 Státní pozemkový úřad),
- (b) Lesy České republiky, s. p.,
- (c) stát, za který jedná příslušná organizační složka státu,
- (d) státní příspěvková organizace, státní fond, státní podnik a jiná státní organizace.

Jak velký objem majetku bude církvím (přesněji oprávněným osobám) fyzicky vydáván? Orientační odpověď na tuto otázku nabízí např. vyjádření na stránce Ministerstva kultury [33]:

„Zákon předpokládá, že se církvím vydá cca 200 tis. ha naturálně a 61 tis. ha se finančně nahradí. Ve skutečnosti však bude rozsah majetku, který bude naturálně vydán nižší než 200 tis. ha, neboť mnoho majetku bude spadat pod výjimky v § 8 zákona, které vydání věci brání (např. zastavěné pozemky, pozemky, na kterých se plánují veřejně prospěšné stavby atd.).“

Zmíněných 261 tisíc hektarů bylo oceněno na 134 miliard korun, z toho 59 miliard (kapitola 1, 2) představují finanční náhrady za citovaných 61 tisíc hektarů, které se nebudou vydávat naturálně. K tomu Ministerstvo kultury konstatuje [33]:

„Je nutné zdůraznit, že v případě majetku, který budou Pozemkový fond a Lesy ČR vydávat, se jedná o maximální rozsah vydatelného majetku. Rozsah majetku, který bude Pozemkovým fondem a Lesy ČR skutečně vydán, bude bezpochyby nižší už jen kvůli výjimkám upraveným v § 8 návrhu zákona.“

Pro naplnění názvu této podkapitoly zbývá uvést, jakým způsobem bude vydáván majetek církevním subjektům. Citujme opět [33]:

1. „Ve lhůtě do 31. 12. 2013 vyzve církevní subjekt (např. farnost, biskupství, řád) povinnou osobu (Pozemkový fond České republiky - od 1. 1. 2013 **Státní pozemkový úřad**, Lesy České republiky, státní organizace) k vydání konkrétní věci, která patřila do původního církevního majetku. V žádném případě se nevrací majetek, který nyní patří obcím, krajům nebo fyzickým a právnickým osobám! Rovněž se nebudou vracet věci, které je upraveny v § 8 zákona o majetkovém vyrovnání (např. pozemky zastavěné po zestátnění, sportoviště).“
2. „Církevní subjekt musí prokázat, že byl vlastníkem nárokované věci v období 25. 2. 1948 – 1. 1. 1990 a doloží, že na něm byla spáchána majetkové křivda.“
3. „Pokud církevní subjekt doloží všechny zákonné náležitosti uzavře s ním povinná osoba do 6 měsíců ode dne doručení výzvy dohodu o vydání věci. **Pokud povinná osoba uzavření dohody odmítne**, může se církevní subjekt obrátit s žádostí o rozhodnutí na **pozemkový úřad**.“
4. „Uzavřená dohoda o vydání věci bude následně přezkoumána **pozemkovým úřadem**, zda je v souladu se zákonem.“
5. „V případě, že dohoda o vydání věci uzavřená mezi povinnou osobu a církevním subjektem nebude **pozemkovým úřadem schválena**, církevní subjekt se bude moci dožadovat přezkoumání tohoto rozhodnutí soudem.“
6. „Pokud dohodu pozemkový úřad rozhodnutím schválí, bude dohoda do 30 dnů ode dne nabytí právní moci rozhodnutí předložena katastrálnímu úřadu k provedení zápisu do katastru nemovitostí. (V případě nezemědělských nemovitostí - budovy kostelů, far, charit - bude dohoda s povinnou osobou předložena přímo katastrálnímu úřadu).“

7. „Všechny převody věcí ze státu na církevní subjekty musí povinné osoby každoročně nahlašovat Ministerstvu kultury, které bude tyto údaje dále předávat Českému statistickému úřadu a Ministerstvu financí. Stát tak bude mít podrobný seznam vydávaných věcí.“

Některé skutečnosti uvedené v této kapitole a případně další ujednání ze schváleného Zákona o majetkovém vyrovnání nyní krátce okomentujeme. Tématika finančních náhrad byla okomentována v kapitole 2.

5.3 Trojjedinost pozemkového úřadu

Patrně náboženská víra v trojjedinost (Bůh Otec, Bůh Syn a Duch Svatý) byla inspirací pro autory Zákona o majetkovém vyrovnání. Jak je patrné z předchozí kapitoly, je Státní pozemkový úřad jednou z povinných osob, ke kterým se mají církevní subjekty (přesněji tzv. oprávněné osoby) od 1. 1. 2013 obracet ohledně výzvy k vydání státního majetku. V textu Zákona o majetkovém vyrovnání se v části týkající se vydávání zemědělské nemovitosti mj. uvádí ([2], § 9, odst. 2 a 3):

- (2) **Povinná osoba uzavře s oprávněnou osobou písemnou dohodu** o vydání zemědělské nemovitosti do 6 měsíců ode dne doručení výzvy, pokud tento zákon nestanoví jinak (...).
- (3) Dohoda mezi oprávněnou osobou a povinnou osobou o vydání zemědělské nemovitosti podléhá **schválení pozemkovým úřadem** ve správním řízení, jehož účastníky jsou oprávněná osoba a povinná osoba.

Z této citace tedy plyne, že Státní pozemkový úřad obdrží výzvu od církevního subjektu s doloženými náležitostmi, uzavře s oprávněnou osobou písemnou dohodu o vydání zemědělské nemovitosti a sám rozhodne o tom, zda je příslušná výzva (žádost) oprávněná a vlastní dohodu si sám schválí. To však není vše. V témže § 9 v odst. 6 a v odst. 8 se pak uvádí [2]:

- (6) Nedojde-li mezi oprávněnou osobou a povinnou osobou k uzavření dohody o vydání zemědělské nemovitosti, **rozhodne** na základě návrhu oprávněné osoby o vydání zemědělské nemovitosti **pozemkový úřad** (...).
- (8) **Proti rozhodnutí pozemkového úřadu** podle odstavců 4 až 6 **se nelze odvolat**.

Tedy, v případě, že např. Lesy České republiky (nebo samotný Státní pozemkový úřad) neschválí dohodu o vydání zemědělské nemovitosti církevnímu subjektu, rozhodne na základě návrhu oprávněné osoby (církevního subjektu) o vydání zemědělské nemovitosti opět Státní pozemkový úřad, přičemž proti jeho rozhodnutí se nelze odvolat. Pravomoc „odvolacího rozhodnutí“ je tedy třetí rolí, kterou autoři Zákona o majetkovém vyrovnání přiřkli Státnímu pozemkovému úřadu (vedle pravomoci obdržení výzvy, resp. uzavření dohody a její schválení).

Z uvedeného je zřejmé, že v procesu schvalování a vydávání zemědělských nemovitostí církvím má Státní pozemkový úřad klíčovou pravomoc, resp. moc. Pokud jakýkoli úřad přijímá vaše žádosti, vyzývá vás k jejich doplnění, schvaluje je a dokonce má i pravomoc rozhodnout o vaší žádosti v rámci odvolání, pak vás má – obrazně řečeno – v hrsti. V takové situaci nabývá na mimořádné důležitosti osobní poctivost zúčastněných osob, kteří disponují takovou mocí. Není-li taková poctivost přítomna, pak je pravděpodobný scénář tento: má-li vás někdo v hrsti, pak si může vůči vám ledacos dovolit, např. si klást – zcela soukromě a potají – požadavky, aby vám vyšel vstříc. Požadavky mohou být od zcela peněžního rázu až po požadavek na nějakou budoucí soukromou participaci na vráceném majetku. Hodnota naturálně vydatelného majetku je přece 75 miliard korun!

V této souvislosti poznamenejme, že Státní pozemkový úřad vznikl k 1. 1. 2013 z původního Pozemkového fondu České republiky, jenž byl právníkem osobou zapsanou v obchodním rejstříku. Státní pozemkový úřad je naproti tomu organizační složkou státu podřízenou Ministerstvu zemědělství, jež vede Petr Bendl. Za poznámku také stojí uvést, že církevní subjekty mají pouze rok na to, aby se přihlásily o majetek, který požadují (tato doba tedy uplyne ještě před volbami do poslanecké sněmovny v roce 2014). O vazbách Petra Bendla např. na lobbistu Iva Rittiga a o Rittigově vlivu v podniku Lesy České republiky se lze dočíst v médiích (např. [34]).

5.4 Žně pro finanční poradce, správce budov, lesníky a hajné

Pokud se potvrdí předpoklad, že církevním subjektům bude vydán – na základě jejich výzvy – nemovitý majetek v hodnotě 75 miliard korun (počítaje v to přibližně 200 tisíc hektarů půdy), pak církve budou muset přijmout minimálně nějaké rozhodnutí, co s tímto nabytým majetkem učinit a případně, jak jej obhospodařovat. Vedle naturálně získaného majetku ale navíc 16 církví dostane finanční náhradu v úhrnné výši 59 miliard korun (tato částka bude vyplácena ve 30 ročních splátkách) a i tato skutečnost si vyžádá rozhodnutí, jak s těmito prostředky naložit. Jak se k těmto skutečnostem staví samotní zástupci církví? Tak např. generální sekretář České biskupské konference Tomáš Holub k tomu říká [35]:

„Zpracováváme strategický plán, kde se počítá s různými variantami. Pokud to nebude logicky zcela nevyhnutelné, v drtivé většině nebude církev svůj znovunabytý majetek dále prodávat. Bud' ho pronajme, nebo na něm bude napřímo hospodařit. Což je tedy otázka hlavně lesních pozemků.“

„Budou asi diecéze, které se v případě restituce významné části lesů pravděpodobně rozhodnou pro hospodaření napřímo. Pak by zaměstnanci, kteří dnes pracují pro Lesy ČR, měli mít logicky možnost najít práci v závodech, které budou patřit církvi.“

„Budeme hledat odborníky, kteří se pohybují v segmentech finančního hos-

podářství nebo správy budov či majetku. Můžeme mluvit o stovkách míst v rámci celé republiky.“

Ekonom pražského arcibiskupství Karel Štícha věc vidí takto [36]:

„Lze také předpokládat, že budeme pokračovat v tom, v čem máme tradici, jako je nakladatelství či pivovarnictví. Existují už dva pivovary v Želivě a nově vzniká v Břevnově.“

„V případě lesů vybudujeme vlastní správní aparát.“

„Když se scházíme s našimi ekonomy, tak jim říkám, pokud máte prostředky k investování, kupte byt v Praze, protože ho můžete pronajímat a je to určitá jistota.“

„Budeme postupně majetek dávat do pořádku, aby byl provozuschopný a vytvářel další možnosti pronajímání.“

Podle [36] církev již dnes pronajímá byty i podnikatelské prostory. Kláštery se také orientují na turisty a poskytují ubytování a provozují hostince. Vytvoření vlastního lesního podniku, který bude obhospodařovat lesy arcibiskupství a farností, předpokládá olomoucké arcibiskupství. To očekává, že mu bude vydáno až 25 tisíc hektarů polí [36]. Například blízko Hrubé Vody by arcibiskupství mělo dostat tzv. Dómský les, který má výměru skoro 1400 hektarů. Mluvčí olomouckého arcibiskupství Jiří Gračka k tomu dodal [36]:

„Pracovníci lesů zůstanou, dosadíme jen své lidi – odborníky do vedení.“

Lákavé je však i vinařství, ve kterém již řadu let podniká olomoucká diecéze [36]. Ta v Kroměříži vlastní většinový podíl v Arcibiskupských zámeckých sklepech Kroměříž, které se specializují na mešní a kvalitní víno. O svou značku vedou sklepy již řadu let soudní spor. A církev se patrně nezalekne ani investiční činnosti do nemovitostí. Ocitujme část z článku [36]:

„Pražské arcibiskupství je jedním z investorů (vlastní 20 procent) v Dolních Břežanech na jihu Prahy, kde vzniklo okolo 160 nových bytů za jeden až deset milionů korun. Podle Štíchy i podle Gračka jsou liché informace, že se církev chystá velkou část majetku ihned prodat. ‚Za dvacet let jsme toho více nakoupili, než prodali,‘ uvedl Štícha. Dodal, že katolická církev je historicky fixovaná na nehmotný majetek a snaží se ho spíše rozmnožovat. Navíc nemohou biskupové na svém spravovaném území obchodovat s majetkem bez omezení. ‚Pravomoc diecézního biskupa je omezena 40 milióny pro jednotlivý případ, nad tuto mez potřebuje schválení Svatého stolce,‘ uvedl Štícha.“

Zmíněný generální sekretář České biskupské konference Tomáš Holub k tomu podle [44] dodává, že **řada farností je již obsazena staršími kněžími a i věřící jsou spíše starší, bude jim tedy k dispozici finanční a právní poradenství, pokud jej bu-**

dou potřebovat. Podle Holuba římskokatolická církev předpokládá vznik dvou zvláštních fondů, do kterých budou jednotlivé diecéze z výnosů svých majetků přispívat. Citujme [44]:

„První fond bude určený na celorepublikové projekty, jako jsou každoroční setkání katolické mládeže, druhý, rezervní fond bude pro krizové a katastrofické situace.

*„Dvacet let jsme se dívali a učili, jak s majetkem hospodařit. Předpokládám, že budeme dobrým hospodářem,“ shrnuje Tomáš Holub a dodává, že **nabídek pomoci se správou majetku přichází nyní od nejrůznějších firem velké množství, církev ale hodlá spoléhat především na vlastní odborníky.**“*

Z uvedených vyjádření zástupců církví tedy jednoznačně plyne, že církve budou hledat různé finanční poradce, správce budov a vůbec pracovníky do vedení, kde budou navrhovat, spolurozhodovat či rozhodovat o hospodaření s majetkem církví. Poznamenejme ještě jednu drobnost. Zástupci církví se ve vyjádřeních, uvedených v této kapitole a také v článku [44], odvolávají na „vlastní odborníky“. S ohledem na skutečnosti, které jsou v této kapitole uvedené, soudíme, že je to míněno tak, že církve teprve zaměstnají pracovníky, kterým nabídne nějakou formu pracovního poměru a tedy tito pracovníci se teprve stanou „vlastními“ pracovníky církve. Záměr spoléhat především na „vlastní odborníky“ také úplně nesouhlasí s vyjádřeními některých zástupců bank, uvedených v následující kapitole.

5.4.1 Banky a jejich služby

Mezi subjekty, které nabízejí církvím svoje služby ohledně poradenství či zhodnocení prostředků, patří banky. Generální sekretář České biskupské konference Tomáš Holub k tomu v dubnu 2013 dodal [40]:

„Zájem bank je teď velký. Nabízejí, že se s námi podívají na naše představy a nabídnou nám na míru to, co potřebujeme.“

Důležitá je v této souvislosti skutečnost, že biskupové budou mít podle zmíněného Tomáše Holuba svobodu, jak s penězi naloží, avšak připravuje se i zastřešující strategie pro jednotlivá biskupství [40]:

„(...) Ale na úrovni České biskupské konference také zpracováváme návrh finančního fondu či způsobu spravování financí, který nabídneme všem. Bude profitovat z toho, že bankovní domy nebudou placeny osmkrát, ale jen jednou, a také že tam budou finance ve větší míře.“

Bankovní domy mají zájem nejen o správu finančních náhrad, které 16 církví dostane od státu (celkem 59 miliard korun). Církve totiž budou část obdržených peněz požadovat ve státních dluhopisech, část hotovosti se chystají vložit do oprav nemovitostí a zbytek do bankovních produktů [40]. Předmětem zájmu bankovních domů jsou však i církvím vydané majetky [40].

Jaké bankovní subjekty mají zájem o církevní peníze či majetek? Tak např. **Komerční banka**, a.s., vyškolila přes stovku zástupců, kteří se mají snažit církevním představitelům vyjít vstříc [40]. S církvemi již delší dobu spolupracuje také **Československá obchodní banka**, a.s. (ČSOB), nebo **Česká spořitelna**, a.s. Mluvčí posledně jmenované společnosti k tomu řekl [40]:

„Spolupracujeme již i v oblasti příprav na majetkovém vyrovnání, nabízíme komplexní servis od strategického poradenství, konzultací, běžných bankovních služeb, až po správu aktiv a investiční poradenství.“

V článku [41] z roku 2011 autoři dokonce zmiňují snahy České spořitelny a Raiffeisenbank a.s. ohledně nabídky svých služeb pro katolickou církev (ta má získat zdaleka největší výši finančních náhrad a vydaného majetku):

*„Z posledních let **jsou známé snahy České spořitelny a Raiffeisenbank nabídnout po vzoru sousedního Rakouska bankovní služby pro katolickou církev. Obě banky, s centrály u našich jižních sousedů, usilovaly v této věci o exkluzivitu. Firmy ale se svojí nabídkou nakonec neuspěly.**“*

V této souvislosti poznamenejme dvě věci. Za prvé. V kapitole 4.1 byly popsány skutečnosti ukazující na to, že při církevních restitucích na Slovensku to byla právě banka jakožto instituce, která se mohla snadno stát oním subjektem, jenž nakonec získal majetek církví. Za druhé. Postavení bank ve vztahu ke státnímu aparátu může být těsné. Důkazem budiž příklad projektu tzv. sKaret, které měly sloužit coby prostředek výplat sociálních dávek prostřednictvím služeb České spořitelny, a.s. Tento projekt a jeho realizaci část nejvyšších politických představitelů zarputile hájila či stále hájí (konkrétně ministr a později exministr práce a sociálních věcí Jaromír Drábek, resp. ministr financí Miroslav Kalousek – oba TOP 09). U projektu důchodové reformy a zavedení tzv. druhého důchodového pilíře, na kterém pro změnu významně participují soukromé penzijní fondy a jehož vznik podporují všechny strany vládní koalice od ODS po TOP 09 (od premiéra Petra Nečase, přes ministra financí Miroslava Kalouska či exministra Jaromíra Drábka), **stát dokonce platí nákladnou reklamní kampaň**. Jejím účelem je přesvědčit občany, aby **využili služeb soukromých penzijních fondů a vstupovali do druhého pilíře...**

Z uvedeného plyne, že role bank (a podobných finančních institucí) v procesu tvorby a realizace církevních restitucí může být ve skutečnosti mnohem významnější, než jak se obecně předpokládá.

5.4.2 Lesník Karel Schwarzenberg

Na tomto místě ocitujme úryvek z článku [41] ze srpna 2011, jenž zmiňuje i možnou roli některých veřejných činitelů při zajištění správy majetku, který bude církvím vydán:

„Pražský arcibiskup a metropolita český Dominik Duka nedávno na veřejnosti uvedl, že by

*církvi mohli se správou lesního majetku pomoci - alespoň radou - někteří zkušení soukromí majitelé lesů. A sami se jim prý už nabídli. Konkrétně Duka podle svědků hovořil o schwarzenberském panství. Ministr zahraničních věcí a šéf TOP 09 **Karel Schwarzenberg**, jinak též vystudovaný lesník, ochotu pomoci nepopírá.*

***„Pokud se někdy objevil seriózní zájemce, tak jsme mu vždy rádi poskytovali naše zkušenosti s hospodařením v lesích. A to jak v Česku, tak v zahraničí,“** uvedl pro týdeník Ekonom Schwarzenberg, zástupce šlechtického rodu, jehož český lesní majetek obepíná jihočeský zámek v Orlíku nad Vltavou.*

*Církev tedy bude nejspíše vyhledávat odborníky, u nichž se lesnické zkušenosti pojí s vírou. Takovým vhodným člověkem pro management církevních lesů by podle některých odborníků mohl být například **Pavel Rybníček**, někdejší hajný a později dlouholetý náměstek lidoveckého ministra zemědělství Josefa Luxe. Rybníček dnes působí v soukromém holdingu Less podnikatele Jana Mičánka.*

„Já jsem o tom nikdy s nikým nemluvil a člověku by bylo až trapné se někomu vnucovat,“ říká Rybníček týdeníku Ekonom.

*Vhodným adeptem pro práci v církevních lesích by mohl být například i **Jiří Oliva**, někdejší dlouholetý ředitel státních Lesů České republiky. **Oliva**, dnes poslanec za TOP 09, ale říká, že takovéto ambice nemá.*

*„Já jsem si toho užil už dost,“ prohlašuje. **Na druhou stranu nepopírá, že v obecné rovině o spravování lesů s arcibiskupem Dukou už několikrát hovořil.**“*

5.4.3 Karel Štícha – ekonom pražského arcibiskupství a Hynek Čech – podnikatel

V kapitole 5.4 jsme zmínili ekonoma pražského arcibiskupství, kterým je Ing. Karel Štícha. Zastavme se u této osoby trochu podrobněji.

Na stránce tiskového střediska České biskupské konference [45] jest uveden stručný profesní životopis Ing. Karla Štíchy (*1952): vystudoval stavební fakultu ČVUT, pracoval jako projektant a statik mostních konstrukcí, programátor a analytik technických a ekonomických úloh, od roku 1994 je zaměstnán na Arcibiskupství pražském jako vedoucí Správy majetku, od roku 2002 navíc ve funkci ekonoma Arcidiecéze pražské; je členem ekonomické rady pražské arcidiecéze, v roce 2007 byl za Českou biskupskou konferenci nominován do expertní komise církví pro jednání se státem o majetkovém narovnání a následně ustanoven předsedou této komise.

Dle obchodního rejstříku Karel Štícha působil či působí v následujících společnostech:

1. Centrum Dolní Břežany, s.r.o. – v insolvenční,

2. ANAREL, veřejná obchodní společnost v likvidaci,
3. DUPLICATUS a.s.,
4. Real 24 a.s.,
5. Real 25 a.s.,
6. Numero 5 a.s.,
7. TACHO GROUP, a.s.

Popište některé skutečnosti k jednotlivým společnostem a to na základě informací z obchodního rejstříku [46] či dalších veřejných zdrojů.

Ad 1. Centrum Dolní Břežany, s.r.o. Společnost byla založena v roce 2005 s předmětem činnosti, spočívajícím v pronájmu nemovitostí, bytů a nebytových prostor bez poskytování jiných než základních služeb spojených s pronájmem a dále ve výrobě, obchodu a ve službách neuvedených v přílohách 1 až 3 živnostenského zákona. Karel Štícha v této společnosti působí od počátku dodnes jako předseda dozorčí rady. V současné době je společníkem v této společnosti člen dozorčí rady Jiří Pavlica (obchodní podíl ve výši 80 % a zástavní právo ve prospěch České spořitelny pro pohledávky do celkové výše 780 milionů korun) a Arcibiskupství pražské (obchodní podíl ve výši 20 %), k jehož obchodnímu podílu rovněž existuje **zástavní právo** ve prospěch **České spořitelny** a to pro pohledávky do celkové výše 780 milionů korun s příslušenstvím a budoucí pohledávky vzniklé od 9. 1. 2008 do 31. 12. 2014 do celkové výše 780 milionů korun. Nikoli nezajímavá je skutečnost, že **společnost je v insolvenčním řízení**, které bylo zahájeno na základě vyhlášky Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 26. 11. 2012. V příloze k účetní závěrce za rok 2011 lze nalézt také informaci o přijatých úvěrech a půjčkách [46]:

Dlouhodobé úvěry a půjčky	zůstatek k 31. 12. 2011
1. bankovní úvěr	308 760 766, 20
2. bankovní úvěr	74 783 336, 00
3. úvěr Jiří Pavlica	100 000 000, 00
4. úvěr Arcibiskupství pražské	33 500 000, 00
5. půjčka Highest Investment	816 107, 82
Celkem:	517 860 210, 02
Krátkodobé bankovní úvěry	
1. půjčka od VCES Holding	99 279 382, 40

O developerském projektu Centrum Dolní Břežany (jedná se o projekt náměstí zahrnující 9 obytných domů s komerčními prostorami v přízemí a 1 bytový dům se společenským a konferenčním sálem a s výhledem do rozlehlého parku; projekt celkově nabídl 157 bytů a 21 řadových domů) se lze více dočíst na stránce [47].

Ad 2. ANAREL, veřejná obchodní společnost v likvidaci. Společnost byla založena v roce 1991 s předmětem činnosti spočívajícím mj. v koupi zboží za účelem jeho dalšího prodeje, ve zprostředkovatelské a agentážní činnosti, v automatizovaném zpracování dat a v poskytování software (prodej hotových programů na základě smlouvy s autory nebo vyhotovování programů na zakázku). Karel Štícha v této společnosti působí jako společník a od roku 1998 jako likvidátor.

Ad 3. DUPLICATUS a.s. Společnost byla založena v roce 2007 s předmětem činnosti spočívajícím v pronájmu nemovitostí s poskytováním základních služeb. Společnost má kmenové akcie na majitele v listinné podobě. Karel Štícha byl předsedou dozorčí rady uvedené společnosti od dubna 2008 do října 2012. Podle účetní závěrky za rok 2011 patří mezi dlouhodobý finanční majetek společnosti mj. půjčka ve výši 1 milion korun akcionáři, kterým je Arcibiskupství pražské. Půjčka je s úrokem 3,15 % p.a. a se splatností 31. 12. 2008. Vedle toho ke společnosti patří krátkodobá půjčka poskytnutá společnosti TACHO GROUP a.s. (vizte níže) v neuvedené výši. V roce 2011 společnost neměla žádné zaměstnance a svou činnost, podle účetní závěrky za zmíněný rok, nevykonávala.

Ad 4. Real 24 a.s. Zcela identický text, jaký je uveden u společnosti DUPLICATUS a.s., bychom mohli uvést i u společnosti Real 24 a.s. Mezi jiné pohledávky patří poskytnutá půjčka společnosti TACHO GROUP a.s. (vizte níže) ve výši 20 tisíc korun.

Ad 5. Real 25 a.s. To samé, co u společnosti Real 24 a.s. s tím rozdílem, že Karel Štícha byl předsedou dozorčí rady uvedené společnosti od dubna 2008 do listopadu 2012.

Ad 6. Numero 5 a.s. Zcela identický text, jaký je uveden výše u společnosti DUPLICATUS a.s. s tím, že předmět činnosti spočívá v pronájmu nemovitostí, bytů a nebytových prostor, bez poskytování jiných, než základních služeb spojených s pronájmem.

Ad 7. TACHO GROUP, a.s. Společnost byla založena v roce 2007 s předmětem činnosti spočívajícím v pronájmu nemovitostí, bytů a nebytových prostor bez poskytování jiných než základních služeb zajišťujících řádný provoz nemovitostí, bytů a nebytových prostor. Společnost má kmenové akcie na majitele v listinné podobě. Karel Štícha byl předsedou dozorčí rady uvedené společnosti od prosince 2007 do října 2012. V účetní závěrce za rok 2011 se mj. uvádí: „*poskytnuté půjčky, úvěry, záruky členům statutárního orgánu, členům dozorčí rady – dlouhodobé půjčky 1600 tisíc Kč poskytnuté akcionářům, doba splatnosti 10 let od data poskytnutí, úrok 5 % p.a.*“ V roce 2011 společnost neměla žádné zaměstnance a svou činnost, podle účetní závěrky za zmíněný rok, nevykonávala.

V květnu roku 2012 vyšel v týdeníku Euro článek [49], který poukazuje na zajímavou spolupráci ekonoma pražského arcibiskupství Karla Štíchy a pražského podnikatele **Hynka Čecha**, který je i v současnosti (červen 2013) předsedou představenstva výše uvedených společností DUPLICATUS a.s., Real 24 a.s., Real 25 a.s., Numero 5 a.s., a do 7. května 2013 byl také předsedou představenstva společnosti TACHO GROUP, a.s. Článek také

upozorňuje na zajímavé skutečnosti stran uvedených společností a jejich aktivit. A kdo že je Hynek Čech? Z popisu jeho širokých aktivit, uvedeného níže, uveďme již na tomto místě, že Hynek Čech se angažoval v kolínské kauze s městskými pozemky, která přivedla tamního exmístostarostu Romana Pekárka (ODS) před soud a na 5 let do vězení. Citujme přímo [49]:

„S kým se zástupci církve domlouvají na budoucích obchodech nebo různých formách spolupráce, úzkostlivě tají. Stejně jako seznamy majetku, o kterém se domnívají, že jim má být vrácen. Tyto seznamy jsou interní povahy a nechceme je vydávat,“ hlásí Česká biskupská konference na svém webu. Odůvodňuje to pokusy majetek před restitucí schovat, nebo vytěžit lesy v případech, je-li takový seznam známý. Interní soupis majetku ovšem bude mít i některé externí čtenáře, kteří se chtějí zapojit do jeho přesunu.

Oficiálně zjistit, s kým církve kooperují, se dá zatím jen z třístranných smluv o budoucích směnách pozemků. Chodilo to tak, že se investor dohodl s církví na budoucí výměně pozemku ukrytého pod blokačním paragrafem, za který nabídl jiný. Lukrativní parcely se většinou měnily za méně lukrativní. Tratila církev, vydělal developer. Jejich obchod musel ještě posvětit státní Pozemkový fond, který má církevní půdu ve správě. O směny žádaly většinou obce, které pozemky církve brzdily v budování infrastruktury. Fond v řadě případů vyhověl i podnikatelům. Kupříkladu v Praze vyšly církve i Pozemkový fond vstříc šesti soukromým investorům, zjistil týdeník Euro. Další čtyři smlouvy jsou neuzavřené. Jde o žádosti, eventuálně rozpracované spisy,“ sdělila mluvčí fondu Monika Machtová.

Se Suverénním řádem Maltézských rytířů se na směně dvou menších pozemků v Březiněvsi dohodl velký developer Central Group podnikatele Dušana Kunovského. Na směnné obchody ochotně přistupoval Rytířský řád křížovníků, který takto vyšel vstříc pražskému Autosalonu Klokočka, majiteli čerpacích stanic OMV Praha a Josefu Maixnerovi, jednateli pražské firmy s irským kapitálem Ďáblické rezidence. Soudní znalec Václav Novák z Dobrušky-Jenče se domluvil s premonstráty ze Strahova, pražský podnikatel Jaroslav Škorík s Kongregací Milosrdných sester sv. Karla Boromejského.

Církevní ekonom v byznysu

„Je to možnost, jak řešit složitou právní situaci při uskutečňování investičních záměrů,“ vysvětloval už dříve předprodeje církevních pozemků ekonom pražské arcidiecéze Karel Štícha. Nepochlubil se, že o potvrzení směny žádaly stát také dvě pražské firmy Duplicatus a Real 24, na které dohlíží jako předseda dozorčí rady. Duplicatus si směnu pozemků vyjednal s Římskokatolickou farností v pražských Stodůlkách. Real 24 se dohodl s farností v Uhřetěvsi. Nebyl to asi problém. Štícha působí na Arcibiskupství pražském jako vedoucí správy majetku. Jako uznávaný odborník na církevní majetek předsedal expertní komisi, která připravovala vyrovnání se státem. Na Pozemkovém fondu ale záměry firem Duplicatus a Real 24 narazily. Fond totiž pozastavil všechny úkony kolem žádostí o budoucí směny. Mluvčí fondu to vysvětluje

připravovaným zákonem o církevních restitucích, který stanoví, jak bude probíhat proces vyrovnání státu s církvemi. ,Vzhledem k tomu, že ještě nebyl schválen, bylo rozhodnuto, že s majetkem, který byl původně církevní, nebude jakkoli disponováno. A to ani v případě, že dotyčná církev k takovému úkonu udělí souhlas,‘ uvedla za fond Machtová. Ekonom Štícha sloužící pražské arcidiecézi je předsedou dozorčích rad ještě v dalších třech firmách: Real 25 (nejde o záměnu s Real 24), Numero 5 a Tacho Group. **Všech pět společností má hodně společného. Majitel je neznámý. Všechny realitky sídlí v pražských Kunraticích na domovské adrese Hynka Čecha, který je v těchto akciivkách předsedou představenstva. Spojuje je také způsob založení – vznikly jako firmy na klíč pár týdnů poté, co Topolánková vláda v říjnu 2007 oznámila, že se s církvemi dohodla na majetkovém vyrovnání. Firmy založil Jan Novotný, který na zakládání a prodeji akcií, eseroček a evropských společností postavil svůj byznys. Obchody mu jdou prý výborně. K máni jsou firmy pod různými číselnými kódy jako Numero 2 či 3, Real 14, 16 a 17, nebo lépe zapamatovatelné jméno Perry Mason. Od výrobce firm na klíč si do měsíce po jejich vzniku koupil zmíněných pět společností nový vlastníci či vlastníci. Do orgánů dosadili ve všech případech stejné lidi. Do čela představenstva všestranného pražského podnikatele Hynka Čecha. Jeho počínání kontroluje z dozorčí rady Štícha spolu s kolegy z pražské arcidiecéze, vedoucím finančního oddělení Josefem Hegenbartem a šéfem realitního oddělení Petrem Dvořákem.**

Boží propojení

,Společnosti nevykonávají žádnou činnost. Týkalo se to nějakých konkrétních projektů, ale teď se kolem nich nic neděje,‘ tvrdí Dvořák, kterého se týdeník Euro dotazoval na aktivity pěti téměř identických firem odlišných pouze jménem. Zeptat se Štíchy, který se podle Dvořáka věnuje koncepčním věcem, nebylo možné. Minulý týden byl v zahraničí. **O jaké šlo projekty, kvůli nimž si kdosi s církevním pozadím pořídil neprůhledné akciivky Duplicatus, Real 24, Real 25, Numero 5 a Tacho Group, nechtl Dvořák mluvit. Ani o tom, kdo za účelově založenými firmami stojí. ,Sám to nevím, kdo je akcionářem,‘ tvrdí člen jejich dozorčích rad. Proto jsou akcie na majitele, aby se nevědělo, komu firmy patří. Takto reagoval na dotaz ohledně vlastníků předseda představenstev realitní pětky Hynek Čech. ,Na těch firmách nic zajímavého není. Máme obchodní záměr, který s nimi plánujeme dělat,‘ říká bez dalších podrobností. S církevními restitucemi to prý nemá nic společného. Sedmatřicetiletý podnikatel Čech, kterého mají uhlídat tři správci církevního majetku z pražské arcidiecéze, má velmi široký záběr. Angažoval se v kolínské kauze s městskými pozemky, která přivedla tamního exmístostarostu Romana Pekárka (ODS) před soud. Měl si vzít údajně úplatek za to, že zařídí výhodný prodej pozemků. Jak vyplynulo z výsledků, návrh ceny patnáct milionů korun (soudní znalec stanovil 41 milionů) vzešel ze smlouvy se zprostředkovatelskou firmou Delemont Casa, kterou vlastní Čech spolu se dvěma Švýcary. Delemont Casa měla pro pozemek v Kolíně najít kupce. Mimořádně výhodně ho získal brněnský podnikatel Petr Lička. Soudkyně se divila tomu, že Ličkovo eseročko Coss sídlí na stejné**

pražské adrese jako Čechova zprostředkovatelská firma.

Dostal majora Zemana

Čech umí dělat obchody také v kulturním světě. Za pozoruhodné asistence tehdejšího generálního ředitele České televize Jiřího Janečka se lacino dostal k licenci na seriál 30 případů majora Zemana, přestože jiní zájemci nabízeli víc. Šéfka příslušného oddělení, která obchodu nevýhodnému pro ČT bránila, přišla o místo. Kvůli majoru Zemanovi si Čech založil firmu Český film Praha. Předtím se zabýval hlavně pořádáním zábavných akcí, na webu lákal na největší půjčovnu čtyřkolek. V Odoleně Vodě ho zastupitelé poznali jako jednatele společnosti Bergger, když jejich hlasy spolu s firmou Real 19 získával pro změnu územního plánu, aby na tamních pozemcích podnikatelé vybudovali fotovoltaickou elektrárnu. Podnikavý Čech by chtěl, abychom se zajímali spíš o jeho nadační fond Regi Base I založený přesně před rokem. ‚To teď dělám naplno,‘ říká k nadaci. Jejím účelem je na prvním místě rozvoj duchovních hodnot, podpořený vydáváním periodických a neperiodických tiskovin. Čech je rovněž místopředsdou správní rady nadačního fondu Gérard Melita, zřizovaného pro rozvoj duchovních hodnot při výchově a vzdělání dětí a mládeže. Co jiného než v první řadě nadace zaštitěné duchovními hodnotami by měly církve podporovat, až jim stát bude po třicet let vyplácet miliardy z uzákoněných finančních kompenzací, zřejmě si spočítal Čech.“

V rámci korektnosti je třeba uvést, že na právě citovaný článek [49] reaguje dne 19. 6. 2012 Arcibiskupství pražské vyjádřením [50], ze kterého citujeme:

„(...) Článek v týdeníku Euro ovšem neuvádí argumenty proti narovnání, ale jeho cílem je spíše vytvořit jakýsi negativní dojem z možného budoucího hospodaření církví a náboženských společností. Kromě toho obsahuje také osobní útok na zaměstnance Arcibiskupství pražského, u nichž vzbuzuje mylné zdání, že se údajně mají podílet na jakýchkoli neprůhledných obchodech.

Arcibiskupství pražské prohlašuje, že do orgánů ve článku zmiňovaných akciových společností, zřízených v souladu se zákonem, vyslalo své zaměstnance jako akcionář těchto společností. Vlastnictví akcií v obchodních společnostech pražské arcibiskupství nepovažuje za nic, nad čím by se měl někdo pozastavovat. (...)“

5.4.4 Půltisíce hektarů pražských

V návaznosti na předchozí podkapitolu uveďme citaci z výše zmíněného článku [49]:

„Na území hlavního města je pro církve blokováno téměř 550 hektarů pozemků. Představuje to zhruba desetimiliardové jmění, pokud vyjdeme z ceny dva tisíce korun za metr čtvereční, za které se dá zemědělská půda v hlavním městě prodat. Skutečný výnos bude mnohem luxusnější, když se pole zobchodují jako sta-

vební parcely. Nejvíce polností státem chráněných pro církve se podle informací týdeníku *Euro* nachází v Hostivaři, Ďáblicích, Slivenci, Hlubočepích, Vysočanech, Hloubětíně a v lokalitě Černý Most. Třeba v Hostivaři je jedno takové pole hned vedle Intersparu. Atraktivní pozemky rezervované pro církve jsou rovněž v okolí metropole na území okresu Praha-západ, kde jde o více než 1650 hektarů. Na Praze-východ je blokováno 830 hektarů. Církevní parcely přitáhnou developery také do řady velkých měst v Čechách a na Moravě.“

Kapitola 6

Kdo bude skutečně profitovat a jaké jsou zájmy politiků?

V předmluvě tohoto elaborátu jsme slíbili přivést čtenáře na „kacířskou“ myšlenku, že u církevních restitucí jde o „dobro“ církve až na posledním místě a že profitovat z nich bude ve skutečnosti někdo úplně jiný. Pakliže dosavadní text čtenáře o této myšlence dosud nepřesvědčil, pak v této kapitole nabízíme nezpochybnitelný důkaz o oprávněnosti tohoto pohledu. Pokud by šlo pouze o tento slíbený záměr, mohli bychom dokonce celý dosavadní text zcela vynechat a uvést pouze skutečnosti z této kapitoly.

V současném světě neexistují větší dravci bažící po zisku, než jsou banky a finanční instituce. Je tomu tak již z jejich definice. Řada z těchto „hrdinů doby“ vykazuje zisky i v dobách, kdy ostatní subjekty (např. výrobci průmyslového nebo spotřebního zboží) či dokonce celé státy vykazují ztráty. Ostatně i v ekonomii platí – ačkoli to drtivá většina ekonomů vůbec netuší – zákony zachování: když někdo bohatne, musí někdo jiný chudnout. Nemůže to být jinak, protože surovin a zdrojů je na Zemi omezené množství. Uveďme příklad: finanční skupina PPF Group N.V. miliardáře Petra Kellnera vykazala v roce 2012 největší čistý zisk za posledních pět let: krásných 809 milionů eur (v přepočtu kolem 20 miliard korun), což je téměř 3,7 násobek čistého zisku skupiny v roce 2011 [51]. Lepšími výsledky se přitom tato společnost pochlubila pouze jednou, a to za rok 2008, kdy vykazala čistý zisk téměř 2,5 miliardy eur. Připomeňme, že od roku 2008 „zuří“ finanční a následně hospodářská krize. Neméně zajímavé je také si přečíst články o ziscích např. Kellnerovy finanční skupiny a vedle toho články o krachujících státech a jejich zadluženích ([57], [58]).

Hned po bankách a finančních institucích (počítaje v to makléřské a poradenské služby) jsou na pomyslném žebříčku dravců realitní kanceláře. A nedaleko od nich pak kanceláře advokátní, které přirozeným způsobem participují na obchodech všech výše uvedených typů subjektů.

Dne 28. 3. 2013 proběhlo v Praze diskusní setkání časopisu Stavební fórum na téma „*Církevní restituce: jak naloží církev s obrovským majetkem?*“. Program semináře, prezentace a seznam účastníků je možné nalézt na stránce [52]. Na semináři vystoupili se svými prezentacemi čtyři účastníci, z nichž dva byli z advokátních kanceláří, jeden z investiční společnosti a jeden z finančně-daňově-konzultační společnosti. Semináře se také zúčastnil

jeden zástupce církvi – v podkapitole 5.4.3 zmíněný ekonom pražského arcibiskupství. Vedle toho se semináře zúčastnilo dalších 47 účastníků, z nichž největší podíl představovali pracovníci bank, finančních a investičních společností, realitních a stavebních společností a advokátních kanceláří. Např. jenom Česká spořitelna, a.s., vyslala na seminář 6 svých pracovníků. Pro úplnost zde uvádíme subjekty, jejichž zástupci figurují mezi účastníky semináře [52]:

AMISTA investiční společnost, a.s. (2 osoby),
ASB Appraisal, s.r.o. (2 osoby),
AVANT Investiční společnost, a.s.,
bvp Braun Partners s.r.o. (2 osoby),
Century 21 Vomastek,
CLOVIS, investiční společnost, a.s.,
Cushman & Wakefield, s.r.o. (4 osoby),
Česká spořitelna, a.s. (6 osob),
Česká televize,
ČSOB, a.s. (2 osoby),
Deloitte Legal s.r.o., advokátní kancelář (3 osoby),
Deník.cz,
EF Consult,
Ernst & Young, s.r.o. (2 osoby),
GAVLAS, spol. s r.o.,
Halcyon (Prague), s.r.o.,
Havel, Holásek & Partners s.r.o., advokátní kancelář (2 osoby),
HOCHTIEF Development Czech Republic s.r.o. (2 osoby),
Institute for International Research GmbH,
JLV, a.s.,
Komerční banka, a.s.,
MARSH, s.r.o.,
1. městská část Praha – Koloděje,
Nové bydlení,
Reality BONUS, spol. s r.o. (2 osoby),
RSM TACOMA a.s.,
Skanska Facility s.r.o.,
Stavební fórum,
VF Consult.

Ve své prezentaci názvu *Ekonomika církvi dnes, zítra a v roce 2043* předložil publiku zástupce společnosti AVANT Investiční společnost, a.s., nástin otázek týkajících se příjmů a výdajů církvi a jejich vývoje, základních parametrů vyrovnání, příležitostí pro spolupráci a další témata [53]. Obzvláště důležitá je však skutečnost, že zástupce zmíněné investiční společnosti dochází k závěrům, které ve své prezentaci zdůrazňuje červeným písmem a které jsou pro samotné církve rozsudkem jejich zániku v časovém horizontu několika málo

desítek let. Jaké závěry to jsou? Citujme přímo z popisované prezentace [53]:

„Když příliš, tak v roce 2043 nebude dost prostředků ani na základní činnost!“

„Minimalistická varianta rozvoje = jen zvýšení rozpočtu na opravy, žádné dary či „neutrální“ společensky prospěšné projekty!“

Slovem „dary“ se zde míní výdaje církve, nikoli její příjem. Při uvažované „minimalistické variantě“ rozvoje pak autor prezentace uvažuje optimistickou a pesimistickou variantu budoucího vývoje příjmů a výdajů a dochází k závěrům, že v případě optimistické varianty bude v roce 2043 (první rok, kdy již nebude církvím výplácena finanční náhrada ze strany státu) realizován u hypotetické církve zisk téměř 92 milionů korun, zatímco v případě pesimistické varianty v téže roce ztráta ve výši 32 milionů korun. Ztráta pak bude muset být uhrazena z finanční rezervy – Fondu budoucnosti. Autor odhaduje rovněž výši prostředků v tomto Fondu budoucnosti v roce 2043 u hypotetické církve: téměř 8 miliard korun (optimistická varianta), resp. kolem 5 miliard korun (pesimistická varianta) při zdůraznění, že se jedná o výše definovanou „minimalistickou variantu“ rozvoje. K tomuto Fondu budoucnosti pak autor prezentace konstatuje [53]:

„Výnos z postupně budované finanční rezervy – Fondu budoucnosti bude mít klíčový význam pro pokrytí zřejmého budoucího deficitu v běžných příjmech a výdajích“

Co tato poslední věta ve skutečnosti znamená? Přijmeme-li úvahy a závěry autora citované prezentace – tedy zástupce investiční společnosti – jako oprávněné a relevantní, pak z nich plyne prostý závěr: **I kdyby církve v blízké budoucnosti nepřišly o svůj svěřený majetek (vlastním rozkradením či externím rozkradením) a budou-li chtít dlouhodobě přežít a fungovat, pak nutně budou potřebovat někoho, kdo jim zajistí výnosy z jejich prostředků.** V opačném případě církve čeká zánik. Není přitom podstatné, zda budeme považovat závěry autora citované prezentace za relevantní či nikoli, podstatné je, zda se podaří o těchto závěrech přesvědčit zástupce církví, kteří budou o církevním majetku rozhodovat. Že se o to zástupci bank, finančních institucí, realitních společností a dalších „dravců“ významně snaží, dokládá mj. i další setkání nad tématem církevních restitucí, které se konalo dne 8. dubna 2013 (tedy něco málo přes týden od výše zmíněného semináře) v rámci 147. Žofínského fóra na téma „Církevní narovnání v praxi“ [54]. Hlavním partnerem tohoto fóra byla Komerční banka, a.s. Seznam účastníků na stránce fóra [54] nenajdete, lze se pouze dozvědět, že hlavní vystoupení měla zástupkyně Ministerstva financí, dále pak Joel Ruml (předseda Ekumenické rady církví v České republice), Tomáš Holub (generální sekretář České biskupské konference), Jakub Kříž (ředitel Centra konfesního práva VŠ CEVRO Institut), Petr Šťovíček (ústřední ředitel Státního pozemkového úřadu), Karel Večeře (předseda Českého úřadu zeměměřičského a katastrálního) a že v rámci diskuse vystoupil Peter Palečka – člen představenstva a náměstek generálního ředitele společnosti Komerční banka, a.s. Je škoda, že není k dispozici seznam účastníků,

neboť sami organizátoři fóra se chlubí, že o setkání byl velký zájem. Citujme přímo [54]:

„147. Žofínské fórum se těšilo velkému zájmu hostů, kterých bylo ve Velkém sále paláce Žofín přítomno více než 150. Mezi hosty jsme uvítali zástupce a představitele měst a obcí ČR, zástupce městských částí, soukromých společností, finančních domů a také zástupce církví – hosty byli např. zástupci Arcibiskupství pražského, Židovské obce v Praze, Církve československé husitské, Biskupství královéhradeckého a další. (...)“

Masivní účast zástupců bank, finančních a poradenských společností, realitních a advokátních kanceláří na výše uvedeném semináři v rámci Stavebního fóra, případně Žofínského fóra, dokazuje, že to jsou právě tyto subjekty, které budou ve skutečnosti nakonec profitovat ze státem vydaného majetku, se kterým církve budou muset nějak naložit. Kdyby tomu tak nebylo, zástupci uvedených institucí by se podobných setkání a debat se zástupci církví neúčastnili.

Napojení politiků, kteří se postarali o schválení zákona o vydání majetku a peněžních prostředků církvím ze strany státu, na uvedené typy soukromých společností a institucí je věc jiná, avšak neméně zajímavá a důležitá. Nepochybně by popis těchto vazeb zasluhoval samostatný elaborát. Jenom pro malou ilustraci uveďme, že již v únoru tohoto roku Česká televize odvysílala reportáž [55] o neochotě zveřejňovat seznamy majetků, které požadují církve vydat. Neochota je přítom jak na straně státu, tak na straně samotných církví. Např. mluvčí Státního pozemkového úřadu k tomu dodala [55]:

„Informace nám poskytly církve a neoprávnily nás s nimi veřejně nakládat.“

Církve zase namítají, že seznamy má zveřejnit stát. Tak např. generální sekretář České biskupské konference Tomáš Holub dal již dříve státním úřadům ke zveřejnění souhlas [55]:

„Je v této chvíli na Lesích České republiky nebo na Státním pozemkovém úřadu, zda se rozhodnou zveřejnit, které žádosti byly podány.“

Informace o vydávaném majetku se přitom nemusí dozvědět ani starostové dotčených obcí, jak ukazuje příklad pražské Březiněvsí, kde by mohl podle [55] Řád maltézských rytířů získat čtyřicet sedm hektarů polí a také statek, ve kterém je mimo jiné sedm nájemních bytů. Citujme [55]:

„Státní pozemkový úřad navíc do statku v minulých letech investoval patnáct milionů korun. Je to velký problém, protože my ani nevíme, o co bude konkrétně žádáno. Nikdo nás o ničem neinformoval,“ řekl ČT starosta Březiněvsí Jiří Haramul.“

Z jakého důvodu se ani starostové dotčených obcí nedozvědí, o jaký majetek církve v jejich obci žádají? Uvedená reportáž z února roku 2013 má však svoje bizarní pokračování. O tři měsíce později, v květnu tohoto roku, vysílá opět Česká televize další reportáž o problému utajování seznamů požadovaného majetku. Citujme [56]:

*„Církev již podaly v restitucích téměř 200 žádostí, které se týkají skoro deseti tisíc pozemků a 29 staveb. Církev už prozradila, že bude chtít v restitucích vrátit Santiniho kostel svatého Jana Nepomuckého na Zelené Hoře u Žďáru nad Sázavou nebo velkou část areálu Sázavského kláštera. To jsou ovšem ojedinělé příklady. **Seznam drtivé většiny z víc než devíti tisíc nemovitostí, o něž duchovní požádali, zůstává tajný.**“*

K nechuti ze strany církví zveřejňovat seznamy požadovaných majetků se neuvěřitelným způsobem za římskokatolickou církev vyjádřil již výše uvedený generální sekretář České biskupské konference Tomáš Holub [56]:

*„Nechceme se vměšovat do politické diskuse, co stát má nebo nemá zveřejňovat. **Jsme v této věci připraveni respektovat rozhodnutí politiků.**“*

*„Já bych to nenazval nechtí. **Je to další byrokratická zátěž a já myslím, že tak, jak je zátěž na církevních subjektech, aby podávaly výzvy, nám docela stačí.**“*

Co těmito výroky generální sekretář České biskupské konference Tomáš Holub vlastně přiznává, aniž si je toho sám vědom? Existují pouze dvě možné odpovědi. Buď pan Holub přiznal úplné vyčerpání administrativních schopností a kapacit římskokatolické církve (tato církev je sice schopna sepsat výzvy k vydání požadovaných majetků, ale již není administrativně schopna klíčové identifikační údaje z těchto žádostí zveřejnit např. na internetu), nebo přiznal strach z hněvu politiků. V prvním případě je namísto otázka, jak bude římskokatolická církev schopna hospodařit s finanční náhradou ve výši 49 miliard korun, kterou stát této církvi postupně vyplatí, a jak bude schopna spravovat naturálně vydané majetky v řádech desítek miliard, když je pro ni „byrokratickou zátěží“ tak jednoduchý úkon, jako zveřejnit dokument na internetu? Je-li však pravdivá druhá možnost, tj. strach z hněvu politiků, pak tím pan Holub přiznal, že politici mají možnost ovlivnit, který majetek bude církvi vydán a který nikoli a vůbec možnost politiků církvi při vydávání majetku a posuzování jejich výzev (žádostí) komplikovat život. Hněv politiků také může narušit vzájemně již dohodnuté neveřejné dohody, obchody apod. mezi zástupci církví a těmito politiky. Jiné vysvětlení slov pana Holuba prostě neexistuje. Ať tak či onak, zástupci církví přešli míč na stranu politiků. A jak se ke zveřejňování seznamů požadovaných majetků staví politici?

Ministr zemědělství Petr Bendl (ODS) (mající vazby na lobbistu Ivo Rittiga [34]), pod kterého spadá Státní pozemkový úřad, se zveřejňováním žádostí o církevní majetek nepočítá. V reportáži České televize k tomu v květnu tohoto roku řekl doslova [56]:

*„**Zveřejňovat přání, nikoli fakta, mně přijde jako matení veřejnosti. Veřejnost by tím byla zbytečně znepokojována.**“*

Poznamenejme, že „přáními“ zde ministr Bendl označuje oficiální výzvy ze strany církví k vydání jimi požadovaných majetků. Tyto výzvy (žádosti) musí splňovat náležitosti dle

Zákona o majetkovém vyrovnání a o jejich oprávněnosti rozhodnou právě státní úřady (vizte kapitolu 5.2). Čím by tedy mohla být „veřejnost znepokojována“ není jasné. Ministr Bendl svým výrokem de facto degradoval oficiální církevní výzvy (žádosti) o vydání majetku na pouhá „přání“ a přáním se, jak známo, může a nemusí vyhovět. Ve skutečnosti tím církvi a veřejnosti přiznal, že státní úřady, které budou o církevních požadavcích rozhodovat, mají v podstatě neomezenou moc v této věci. To ostatně vyplývá i z rozboru, který jsme učinili v kapitole 5.3.

Přikázat státu zveřejňovat seznamy církvemi požadovaných majetků se rozhodli poslanci opoziční ČSSD skrze návrh zákona. Předseda poslaneckého klubu ČSSD Jeroným Tejc k tomu dodává [56]:

„Veřejnost má mít právo vědět, které nemovitosti jsou žádány k vydání. Má to mít ten důsledek, aby si všichni mohli zkontrolovat, jestli je žádost oprávněná.“

„Problém je v tom, že za současného stavu neexistuje žádná kontrola. Že stejný úřad, který rozhoduje o vydání, zároveň provádí kontrolu toho, zda to vydání je podle zákona v pořádku. My si myslíme, že v tomto případě by měla mít i veřejnost možnost kontroly toho, zda majetek je, nebo není po právu vydán, protože pokud by byl vydán v rozporu se zákonem, není cesty, jak toto vydání zrušit.“

Postoj k tomuto návrhu, vedoucímu k transparentnosti procesu vydávání majetků církvím ze strany státu, deklarovali poslanci vládní strany ODS a TOP 09 jasně: proti návrhu [56]. Poznáváme, že zcela jistě mají zástupci těchto stran pádné důvody pro své jednání a pro svůj postoj v této věci, neboť neexistuje rozumný důvod, proč by seznamy církví požadovaných majetků musely zůstat utajovány. Sám premiér Petr Nečas se přitom na tiskovém brífinku krátce po podpisu smluv se zástupci církví v únoru tohoto roku vyjádřil pro maximální transparentnost. Citujme jeho slova [4]:

„Já nevidím důvod, proč nečinit všechny kroky, aby tento proces byl maximálně transparentní. Tzn. tam, kde se jedná o vydávaný majetek, aby s nějakou periodicitou toto bylo zveřejňováno. (...)“

K dokreslení tématu zveřejňování vydávaného majetku uveďme reálný případ, jenž zmiňuje ve své prezentaci ústřední ředitel Státního pozemkového úřadu Petr Šťovíček při vystoupení na Žofínském fóru z dubna tohoto roku [54]:

„Př. ve výzvě podané k posouzení u KPÚ pro Plzeňský kraj se ukázalo, že v pozemkové knize se naznačuje přechod vlastnického práva k pozemkům na Německou říši v roce 1941, zatímco oprávněná osoba argumentuje tím, že jí byly pozemky zabaveny dle zákona č. 142/1947 Sb., bez toho, že by k tomuto tvrzení doložila nějaký doklad.“

A úvaha na úplný závěr. Nelze vyloučit, že církve – ať už záměrně či „šikovností“ jiných subjektů – dříve či později o svůj svěřený majetek přijdou. V takovém případě bu-

dou pouze dvě možnosti: buď se církve u nás zcela zruší a přestanou existovat, čímž by se v Evropě Česká republika stala unikátem, nebo se budoucí představitelé státu rozhodnou, že se navrátí k původnímu modelu financování církví tak, jak tomu bylo doposud. Tedy především platy duchovních bude znovu hradit stát v jejich plné výši, stát bude rovněž přispívat na opravy duchovních staveb, které církvím zbudou apod. Jediný rozdíl oproti dnešku bude v tom, že ohromné majetky již nebudou blokovány, nýbrž budou v soukromých rukou. Je zde možné vidět analogii s fungováním zdravotnictví: zatímco zisky z lukrativních oborů zdravotní péče či laboratorních rozborů inkasují již dnes soukromé společnosti, ztrátové (avšak nutné) obory péče hradí stát prostřednictvím Všeobecné zdravotní pojišťovny České republiky, která se tím stále více a více dostává do finančních potíží. Je docela možné, že skutečným záměrem architektů církevních „restitucí“ je právě uvedená možnost – tedy převedení majetků do soukromých rukou se současným dotováním církevní činnosti. Že takový scénář není možný? Příklad průběhu církevních „restitucí“ na Slovensku (kapitola 4.1) vás zbaví iluzí a přesvědčí vás o opaku.

Příloha – stát a církve v některých zemích EU

V této kapitole uvádíme pro ilustraci příklady financování církví v některých zemích Evropské unie. Pramenem je nám monografie [14] z roku 1995, vydaná nakladatelstvím Academia v roce 2002 v českém překladu. Zájemce o novější informace v tomto směru odkazujeme na novější publikace, rozbor Evropské unie apod.

Stát a církve v Belgii

[14], str. 18:

„Podoba vztahu mezi církví a státem v Belgii se řídí zejména ústavou z roku 1831, historickým kompromisem mezi katolíky a liberály.“

[14], str. 19:

„Čl. 181 konečně stanoví, že platy a důchody duchovních jsou hrazeny ze státního rozpočtu.“

[14], str. 20:

„Ačkoli belgické právo teoreticky vychází z principu rovnosti všech náboženství, nelze popřít, že nadále existuje rozdílné zacházení. Některá náboženství dosáhla oficiálního uznání na základě zákona. Základem takového uznání je sociální hodnota náboženství jakožto služby obyvatelstvu. V současnosti má tento status šest konfesí: katolicismus, protestantismus, judaismus, anglikanismus (zákon z r. 1870 o organizaci světských potřeb náboženství), islám (zákon z 19. července 1974 ke změně zmíněného zákona z r. 1870) a konečně řecká a ruská pravoslavná církev (zákon ze 17. dubna 1985 ke změně téhož zákona z r. 1870).“

[14], str. 21:

„Významnou skutečností je také fakt, že každý deficit vzniklý při církevní správě světských statků musí být uhrazen místní světskou obcí. Tato možnost řešení ne vždy nabádá k řádné a odpovědné správě. Další výhoda: církve mají právo na státní podporu při stavbě nebo opravě svých budov. Duchovním a biskupům musí být dáno k dispozici přiměřené bydlení a všechny výdaje za tímto účelem musí uhradit světská obec nebo provincie. Nadto mají uznané konfese vyhrazeny vysílací časy v rádiu a televizi. A konečně náboženská společenství mohou jmenovat vězenské a vojenské duchovní, jejich platy jsou hrazeny ze státního rozpočtu.“

[14], str. 22:

„Z důvodu nedostatku společného konsensu, na jehož základě by byl ustaven reprezentant

zmocněný k jednání s vládou, nejsou islámští duchovní stále ještě placeni státem.“

[14], str. 22:

„Vedle těchto šesti uznaných konfesí existuje celá řada neuznaných. Počtem vedou Svědkové Jehovovi s přibližně 20 000 členy, následují mormoni, kteří čítají zhruba 3000 věřících. Mnoho jiných skupin má sto a více členů.“

[14], str. 24:

„Čl. 21 ústavy je stále považován za solidní právní podklad pro samosprávu církevních společenství. Stát nesmí nad církví vykonávat dozor a církev je nezávislá při určování své vnitřní struktury.“

[14], str. 26:

„Pokud chtějí církve působit v jiných oblastech, jako je zdravotnická péče a výchova, jsou vázány státním zákonodárstvím platným pro tuto oblast. Aby se na této činnosti mohly řádně podílet, musejí zástupci církví založit právní osobu podle belgického práva, zpravidla V.Z.W./A.S.B.L. (...) Je to nutné ze dvou důvodů. Za prvé samotné církve ani diecéze, obce a jiné církevní struktury nemají podle belgického práva právní subjektivitu. A za druhé je právní forma V.Z.W. v různých oblastech nutná z prostého důvodu pouhého přežití, protože je velmi často předpokladem pro získání finanční podpory od státu.“

[14], str. 33:

„Jak již bylo řečeno, čl. 181 ústavy říká, že platy a penze duchovních jsou na účet státu. Dále se zde stanoví, že prostředky k tomuto účelu určené jsou součástí každoročního státního rozpočtu. 5. dubna 1993 bylo k čl. 181 ústavy připojeno další ustanovení: ‚Platy a penze představitelů zákonem uznaných organizací, jež skýtají morální oporu na základě filosofického, nikoliv náboženského světového názoru, jsou na účet státu; potřebné částky se každoročně vnášejí do státního rozpočtu.‘ (...) Zajímavá drobnost: v tomto rozšíření je také mlčky obsažena možnost placení laiků činných v církvi.“

[14], str. 34:

„Obecné zhodnocení systému financování ukazuje, že náboženství jsou téměř úplně osvobozena od nutnosti tvorby vlastní rozpočtové politiky: personál je téměř zcela placen státem, deficity materiální správy jsou hrazeny jinými subjekty, život ulehčují různé nepřímé výhody. Tento ‚automatický‘ systém financování korunují příjmy z církevního majetku. Tento majetek je u některých církevních obcí značný. Od francouzské revoluce už ovšem diecéze nejsou významnými majiteli pozemků nebo majetků. Konečně zde existuje fenomén penežních sbírek. Na rozdíl např. od Holandska nemá Belgie v této oblasti téměř žádnou tradici.“

Tento nedostatek finanční podpory od věřících spočívá především ve státním financování a představě lidí, že na financování církví nepřímo přispívají už svými daněmi.“

Stát a církev v Dánsku

[14], str. 58:

„Podle zákona o hospodářských poměrech Dánské národní církve existují tři hlavní zdroje financování. Církevní daň, kterou platí všichni běžní daňoví poplatníci, kteří jsou členy církve; dále státní příspěvky na platy, důchody a platby do společného fondu a zvláštní státní příspěvky na restaurování kostelů a historických zařízení a památných míst, které ročně činí nejméně 14 milionů dánských korun. Třetí zdroj představují příjmy z církevního majetku a pozemkového vlastnictví.

Uznaná a jiná vyznání a náboženské společnosti nemají právo na státní finanční podporu. Jsou nezávislé a obvykle jsou organizovány jako soukromá sdružení a jako taková musejí vybírat potřebné prostředky a finance od svých členů.

Pokud však provozují dobročinná a sociální zařízení, školy apod. jakožto součást všeobecného sociálního systému, jsou předmětem státního dohledu a získávají obvyklé dotace od místních městských nebo státních úřadů. Kromě toho mohou získat příspěvky na restaurování budov a jiných historických a kulturně cenných předmětů.“

Stát a církev ve Spolkové republice Německo

[14], str. 74, 75:

„Sekularizace církevního majetku, ke které v minulosti několikrát došlo, vedla k tomu, že církve v Německu dnes disponují pouze malým vlastním majetkem. Existuje však řada státních subvencí, které mají především charakter náhrady škod vzniklých sekularizací po vydání Reichsdeputationshauptschlub v roce 1803 a které jsou zaručeny ústavními články 138 odst. 1 WRv a 140 GG. Toto ustanovení také počítá s ukončením plateb, které jsou nutně spojeny s náhradou škody; k tomu však dosud z praktických důvodů nedošlo. Také jiná finanční podpora ze strany státu se často zakládá na starších právních normách; příkladem je povinnost obce přispívat na výstavbu církevních budov. Řada finančních závazků státu vůči církvím je také založena na smluvním základě, to se týká především příspěvků na platy nositelů církevních úřadů.

Přibližně 80 % příjmů církevního rozpočtu pochází z výnosu církevní daně. Ta je zaručena čl. 137 odst. 6 WrV spolu s čl. 140 GG. Náboženská společenství, jež jsou korporacemi veřejného práva, mají oprávnění vybírat daně podle seznamu daňových poplatníků a podle zemské právní úpravy. Této možnosti využily nejen velké církve, ale také některá menší náboženská společenství mající veřejnoprávní status, jako např. židovské obce. Platit církevní daň jsou povinni pouze členové příslušné církve. Církevní daň (Kirchensteuer) byla

zavedena v průběhu 19. století, čímž mělo být ulehčeno státnímu rozpočtu při poskytování finanční kompenzace za sekularizaci církevního majetku.

Kdo chce být zproštěn povinnosti platit církevní daň, může z církve vystoupit. Tento akt má civilněprávní účinky. Vystoupení se oznámí státním úřadům, což má za následek ukončení příslušnosti v té které církvi, ovšem pouze pro potřeby státní evidence. Většina evangelických církví v tom však zároveň vidí ukončení členství v jejich partikulární církvi. Katolická církev chápe vystoupení zpravidla jako těžké provinění proti závazku k církvi, aniž by zpochybňovala členství jako takové. Výše církevní daně se pohybuje mezi 8 a 9 % daně ze mzdy nebo daně z příjmu. Vycházet se může i z jiných daní; židovské náboženské obce tak např. církevní daň vážou na daň majetkovou. Ačkoliv to z hlediska pojmu není nezbytně nutné, vybírají většinou církevní daň pro velké církve státní daňové úřady, a to na základě dohod uzavřených mezi státem a příslušnou církvi. Za tuto službu platí církve státu jako náhradu 3 až 5 % z výnosu daně. Pokud se člen církve zdráhá zaplatit daň, mohou být použity donucovací prostředky podle ustanovení daňového práva; církve však nejsou povinny domáhat se zaplacení daně soudní cestou. Pokud je církevní daň vázána na daň ze mzdy, odvádí ji zaměstnavatel daňového poplatníka spolu s daní ze mzdy přímo finančnímu úřadu.

V roce 1992 činil výnos církevní daně obou velkých církví dohromady cca 17,1 miliardy marek. Z důvodu vazby na státní daň se i církevní daň dotýkají daňové úlevy. Odhaduje se, že přibližně třetina členů církví neplatí církevní daň, protože nejsou zatíženi ani daní ze mzdy, ani daní z příjmu. V těchto případech církve často zavádí tzv. ‚Kirchsgeld‘, který není vázán na povinnost platit daň ze mzdy a z příjmu.

Další významný zdroj příjmů pro jednotlivá církevní zařízení představuje podíl na veřejném systému financování. Církevní nemocnice, které mají v mnoha spolkových zemí většinu lůžek, jsou tak začleněny do státem spravovaného systému financování nemocnic, jehož příjmy tvoří především zdravotní pojištění pacientů. Mnohé církve dále získávají státní podporu, jež je účelově vázána na provozování jiných obecně prospěšných společenských zařízení; výrazem státní neutrality je skutečnost, že církve v této činnosti nemají horší postavení než místní sportovní sdružení.

Církvi se v nemalé míře týkají také daňová zvýhodnění. Církevní daň a dary církvím mohou být odečteny od daně z příjmu a mzdy, podobně jako je tomu v případě daru jiným obecně prospěšným společnostem. Církve jsou osvobozeny od placení mnoha daní a poplatků.“

Stát a církev v Řecku

[14], str. 94, 95:

„V Řecku neexistuje žádná církevní daň. Každé náboženství má své vlastní příjmy z pozemkového vlastnictví, z movitého majetku a z daru věřících. Stát téměř zcela pokrývá finanční náklady převládající církve. Toto finanční zajištění se týká:

1. Subvencí, přímých a nepřímých. Takovými subvencemi je např. roční příspěvek ,Apoš-

tolské diakonii' (čl. 24 par. 1/8 nařízení 976/1946) či příspěvek na athénskou katedrálu (zákon 2844/1954), stejně tak podpory církvím a klášterům, které jsou s nejrůznějším zdůvodněním přiznávány státními činiteli. Kromě toho stát v plné výši kryje náklady na pravoslavné církevní vzdělávání.

2. Mezd a) biskupů, b) kněží, kteří působí ve farnosti, c) diakoniků (počet placených farářů a diakoniků činí přibližně deset tisíc), d) kazatelů a e) laických zaměstnanců Pravoslavné církve. Stát také zajišťuje těmto skupinám starobní důchody, ale ti mu zase odvádějí 35 % svých příjmů. Řeholníci jsou zpravidla pojištěni u Agrárního pojišťovacího ústavu (zdravotní a důchodové pojištění). Duchovní, kteří působí na hřbitovech a v nemocnicích, jsou placeni z rozpočtu příslušných měst a obcí, resp. zřizovatelů nemocnic. Duchovní působící u vojenských a bezpečnostních sil mají důstojnickou hodnost a dostávají odpovídající plat a důchod. Duchovní mohou rovněž převzít místo ve veřejné službě nebo v soukromém sektoru - obvykle v pedagogické oblasti - s odpovídajícími příjmy.

3. Osvobození od daní. Jak Pravoslavná církev, tak také jiné církve jsou v mnoha případech osvobozeny od daní, jako např. od daně z nemovitostí, z příjmů, z převodu pozemků, z darů a dědictví. Ještě rozsáhlejší daňové úlevy má Svatá hora Athos.

4. Různé finanční výhody, jako je nemožnost vyvlastnění majetku pravoslavných patriarchátu středního Východu a kláštera Ekumenického patriarchátu (čl. 18 ústavy), nemožnost vydržení v případě klášterního majetku (podle rozsudku 1161/1983 vrchního zemského soudu v Soluni platí tato výhoda také pro katolické kláštery) a celá řada dalších.

5. Kantori a kostelníci nejsou placeni státem; ovšem ani nespádají pod ustanovení o tarifních pracovních smlouvách. Důvodem je, že Svaté kánony je řadí k nižšímu kléru. Ačkoli je dnes velmi málo kantorů a kostelníků, kteří tuto činnost vykonávají jako hlavní zaměstnání, platí úprava pro tato místa stejně jako dříve. Dostávají tak podle svého zaměstnání od Východní církve prostřednictvím metropolitů plat, jehož výši si mezi sebou dohodnou. Ostatní církevní zaměstnanci jsou platově na úrovni úředníků.“

Stát a církve ve Španělsku

[14], str. 121, 122, 123:

„Také v otázce financování jsme nuceni věnovat se Katolické církvi samostatně. Ve skutečnosti je pouze Katolická církev financována přímo státem. Systém vytvořený za tímto účelem se formálně podobá systému ‚církevních daní‘, ale jak uvidíme, takovýmto systémem není. V A.Ec. se ve skutečnosti říká, že ‚stát může Katolické církvi poskytnout určité procento z výnosu daní z příjmů, z daně z kapitálových příjmů nebo z jiných daní, jimiž jsou zatíženy fyzické osoby ... Proto je nutné, aby každý daňový poplatník v daňovém prohlášení výslovně projevili svou vůli týkající se účelu využití příslušného podílu. Pokud takovéto prohlášení chybí, bude odpovídající částka urcena na jiné účely‘.

Zkráceně řečeno funguje tento systém podle detailní legislativní úpravy následovně: při prohlášení o dani z příjmu fyzických osob může daňový poplatník uvést, zda určitá část toho, co musí státu na této dani zaplatit, připadne Katolické církvi, nebo zda má být naopak

použita k jiným sociálním účelům. Pro případ, že neuvede nic, bude částka použita druhým způsobem. Budiž objasněno, že se nejedná o sumu připojenou k dani z příjmu fyzických osob, ale že se odečítá z oné daně, takže se zjevně nejedná o samostatnou daň. Mechanismus je extrémně ‚vyumělkovaný‘, aniž by to mělo nějaký praktický význam, protože Katolická církev dnes dostává přesně tolik peněz, jako před zavedením tohoto systému.

Samozřejmě to není jediná forma státního financování, která jde ve prospěch Katolické církve, protože, jak bylo uvedeno už na jiném místě, stát hradí platy učitelů katolického náboženství, duchovních u vojska a ve věznicích atd., kteroužto podporu jiné náboženské společnosti nedostávají. Katolická církev získává ještě další prostředky, avšak ne na základě náboženských, ale na základě sociálních aktivit, jako je oblast zdravotnictví, vzdělávání a charity.

V našem právním řádu nalezneme také rozsáhlý výčet daňových osvobození od různých veřejných dávek, které lze najít jak v daňových zákonech, tak také v A.Ec. a ve třech smlouvách s nekatolickými náboženskými společnostmi. Složitost daňových zákonů nás vede k tomu, abychom se vzdali podrobnějšího popisu. Stačí říci, že podle mého názoru je zde snaha zajistit osvobození od daní tehdy, když náboženská činnost a konfesní charakter instituce je dostatečně zřetelný.

Abychom téma financování uzavřeli, musíme se ještě dotknout otázky darů. Za předpokladu, že dary jsou určeny Katolické církvi nebo náboženské společnosti, která patří do svazu, s nímž byla podepsána smlouva, je možné v prohlášení o dani z příjmu fyzických osob odedíst 10 % darované částky od výše daně. Pro dary právnických osob platících korporátní daň je tento způsob srážky jednoznačně upraven pouze pro případ, že jsou věnovány ve prospěch určitých zařízení Katolické církve. V ostatních případech se používají daňové předpisy, které se týkají darů obecně prospěšným zařízením, pokud lze činnost podporovaného náboženského zařízení zařadit do této kategorie. Tím se však dostáváme k tématu, které nespadá pod zvláštní úpravu konfesního práva.“

Stát a církev ve Francii

[14], str. 151, 152, 153:

„Historické ohlédnutí

V období Ancien Regime vlastnila církev značný majetek, který jí umožňoval finanční zajištění vlastních potřeb. Dekretem z 2. listopadu 1789 rozhodlo Národní shromáždění o zestátnění církevního majetku a o jeho prodeji za účelem vyrovnaní státního deficitu. Na oplátku stát přislíbil hradit duchovním přiměřené mzdy.

V období platnosti konkordátu zajišťoval stát a místní orgány, zvláště obce, v závislosti na období více či méně velkoryse finančně čtyři uznávané církve: hrazeno bylo odměňování duchovních, výstavba budov, pomoc při jejich údržbě a některé provozní náklady. Ve třech východních departementech tato úprava v podstatě platí stále.

Čl. 2 zákona z roku 1905 zrušil rozpočtovou položku pro církve a ukončil tak vyplácení

duchovních a všechny ostatní subvence z veřejných prostředků. Toto ustanovení stále platí, nicméně systematická šikana vůči církvím je dnes již minulostí. Z toho vyplývá, že církve mají dva finanční zdroje: na jedné straně soukromé prostředky, na straně druhé státní pomoc, která však nemá formu přímých subvencí. Vedle toho mohou sdružení, jež nejsou associations culturelles, ale jsou církvím blízká, získávat příspěvky z veřejných rozpočtů.

Financování ze soukromých prostředků od roku 1905

Jde o nejobvyklejší a hlavní zdroj příjmů. Z důvodu, že stát už neplatí duchovenstvu mzdu, musejí pocházet téměř všechny zdroje ze soukromých prostředků. Každá církev nezávisle rozhoduje o způsobu, jak prostředky získá a jak získané prostředky použije. Možnosti jsou skutečně rozličné; jmenujme dva příklady:

- V Reformované církvi Francie pocházejí prostředky z daru věřících. Každá místní církev teoreticky spravuje vlastní prostředky, uplatňuje se ovšem princip solidarity, který snižuje rozdíly mezi bohatými a chudými farnostmi a regiony. Pastoři pobírají platy, jejichž výše závisí na jejich věku a rodinných poměrech, nikoliv na místě jejich působení.

- V katolické církvi jsou dary věřících také významné. Použití a rozdělování prostředků se uskutečňuje v rámci diecéze.

Dary mohou mít také formu nadací, neodvolatelných věnování majetku na účely související s veřejným zájmem, které mohou být založeny nebo spravovány určitou církevní jednotkou.

Nepřímá pomoc státu od roku 1905

Lze ji rozdělit do čtyř kategorií:

- Někteří duchovní jsou placeni státem, aniž by tím byl porušen zákon z roku 1905. Jedná se o ty, kteří působí ve věznicích nebo v nemocnicích, a o církevní učitele na soukromých školách, jestliže škola uzavřela se státem smlouvu podle zákona z roku 1959.

- Stát může ručit za půjčky, které si vzaly associations culturelles nebo associations diocésaines za účelem výstavby nových církevních budov. Ve stejném duchu se počínaje rokem 1930 ustálila praxe dědických pachtovních smluv (obvykle na 99 let), jež se uzavírají mezi obcí a associations culturelles za symbolické nájemné (1 frank ročně). Tento postup, uplatněný poprvé při výstavbě kostelů v regionu Paříže, se za souhlasu státní správy rozšířil.

- Mimořádně příznivé je daňové právo především ve vztahu k associations culturelles a associations diocésaines. Čl. 238 Všeobecného daňového zákoníku umožňuje podnikům a jednotlivcům do určité výše odečítat dary určené obecně prospěšným dílům nebo organizacím od jejich zdanitelných zisků a příjmů. Conseil d'Etat ve stanovisku z 15. května 1962 uznal, že tento přístup se vztahuje také na associations culturelles, pakliže se jedná o prostředky určené k výstavbě nebo údržbě církevních budov nebo určitých činností filantropického, vzdělávacího, sociálního nebo rodinného charakteru. Na druhé straně už nemohou být od roku 1962 tyto odpočty použity na výplatu mezd duchovním.

- Konečně stát je vlastníkem katolických církevních budov vystavěných před rokem 1905. Z velké části hradí náklady na jejich opravu.

Možnosti odpočtu z daní ve prospěch *associations cultuelles* jsou značné. Tato záležitost je v současné době upravena zákonem z 23. července 1987, nazývaným ‚mecenášský zákon‘ (*Loi du Mécénat*). Jednak byla podstatně zvýšena částka možných odpočtů z daní; jednak je možné ze základu odečítat také (dobrovolnou) církevní daň, to znamená prostředky, které v podstatě slouží k hrazení mezd duchovních. Z toho důvodu je pochopitelný zájem ze strany různých skupin dosáhnout ‚uznání‘ jakožto *associations cultuelles*; již jsme však zmínili, že soudy dbají na to, aby takového uznání nebylo zneužíváno.

Financování spolku podle zákona z roku 1901

Pakliže se nejedná o *associations cultuelles*, má obvykle skupina, jejíž činnost souvisí s určitou církví, formu sdružení podle zákona z roku 1901, které může žádat o finanční podporu od státu, místních orgánů a jiných veřejných organizací. Pokud takové sdružení není uznáno jako obecně prospěšné, může přijímat pouze soukromé dary, které nejsou předmětem žádného daňového zvýhodnění.“

Stát a církve v Irsku

[14], str. 181, 182:

„Církev a náboženské skupiny si musejí zajistit vlastní finanční prostředky na takové věci, jako je zřízení a provoz bohoslužebných prostor a zajištění platu duchovním. Stát neposkytuje žádné subvence nebo příspěvky na takové účely a ani k tomu není oprávněn. To však závisí na správném výkladu čl. 44 odst. 2 c.2 ústavy, což je otázka, která ještě čeká na vyjasnění. Ustanovení zní:

‚Stát se zaručuje, že nebude podporovat žádné jednotlivé náboženství.‘

Význam tohoto ustanovení může spočívat v úplném vyloučení jakékoli státní finanční podpory náboženství (kromě oblasti výchovy); na druhé straně však může znamenat povolení takové finanční podpory, která se neuskutečňuje na diskriminačním základě. Pokud by církve nebo náboženské společnosti chtěly usilovat o zavedení církevní daně podle německého nebo španělského modelu, byl by rozhodující správný výklad čl. 44 odst. 2 c. 2. Výklad ve smyslu ‚úplného vyloučení‘ by mohl takovýto systém zakázat, neboť i kdyby bylo placení takovýchto daní dobrovolné, mohlo by využití státního aparátu k jejich vybírání znamenat nepřímou podporu. Alternativní výklad by oproti tomu zavedení podobného systému dovozoval.

Platy duchovních, řádových sester, kněží atd. - ať už pocházejí z jakéhokoli zdroje - podléhají dani z příjmu: *Dolan v. K.* Na rozdíl od toho jsou od daně osvobozeny příjmy církví, řádů nebo náboženských společností, jež pocházejí z darů a závětí, pakliže jsou vymezeny jako ‚charitativní‘. Takovéto dary a závěti nepodléhají ani dědické dani.

Podle čl. 63 *Poor Relief (Ireland) Act* z roku 1838 se s osvobozením od poplatku (místních daní) pamatuje na

‚... každý kostel, kapli nebo jinou budovu, která je výlučně určena k bohoslužebným

účelům...‘

To je jistě natolik široká definice, aby pojala všechno od anglikánského nebo římskokatolického kostela přes mešitu až po synagogu. Podobné osvobození platí pro nemocnice, ale střední školy podléhají jinému, velmi komplexnímu režimu.“

Stát a církev v Itálii

[14], str. 202 až 205:

„Dohoda z Villa Madama z roku 1984, která využila také možnosti dané novým Codex Iuris Canonici, zásadně změnila systém státního financování Katolické církve.

Po staletí bylo živobytí duchovních zajišťováno z výnosu beneficí, majetku spojeného s úřadem vykonávaným příslušným duchovním (farářem, biskupem atd.): jednalo se o systém, který zajišťoval určitý stupeň hospodářské nezávislosti, protože každý duchovní mohl spravovat výnosy vlastního benefícia, což však s sebou přinášelo značné nepoměry mezi vlastníky ‚bohatších‘ a ‚chudších‘ beneficí. Pokud byl výnos benefícia příliš malý, stát se postaral o jeho doplnění tím, že zaplatil sumu nazývanou ‚supplemento di congrua‘ (‚přiměřený příspěvek‘) (protože měl zajistit ‚přiměřené‘ živobytí příspěvkem k výnosům z benefícia). Jelikož tyto peníze pocházely ze státního rozpočtu, který se skládal z daní placených všemi státními občany, vznikl tak nešvar, že občané automaticky přispívali na živobytí katolického kléru, i když nevyznávali žádné náboženství, nebo se hlásili k náboženství jinému.

V důsledku zákona č. 222 z 20. května 1985, který uvedl v platnost ustanovení dohody o církevních korporacích a majetku, jež byla v předchozím roce uzavřena mezi italským státem a Katolickou církví, byla benefícia zrušena a jejich majetek byl převeden na nově zřízené korporace, diecézní instituty pro podporu kléru. Ty se mají starat o živobytí duchovních, kteří působí v diecézích. Bezprostředně na to byl založen Centrální institut pro podporu kléru, jenž má doplňovat finanční zdroje těch diecézních institutů, které nemohou své úkoly zvládnout samy. Touto reformou se katolický klérus stal klérem placeným, podle modelu, který už existuje např. v Anglii a má zajistit zásadní platové vyrovnání mezi všemi duchovními (i přes nebezpečí, že omezí jejich hospodářskou nezávislost).

Konec systému beneficí znamenal také konec státem poskytovaných supplementi di congrua. Na jejich místo nastoupily dva různé systémy financování, které využívá nejen Katolická církev, ale také ostatní náboženské společnosti, jež se státem uzavřely dohodu.

První forma se týká kvóty 0,8 % zdroje IRPEF (imposta sul reddito delle persone fisiche - daně z příjmu, kterou ročně platí všichni italská daňoví poplatníci mající určitý příjem). Při vyplňování prohlášení daně z příjmu může daňový poplatník označením příslušné kolonky zvolit, zda tuto kvótu přidělí:

a) italskému státu na mimořádná opatření proti hladu ve světě, na pomoc utečencům, na pomoc při přírodních katastrofách, na udržování kulturních památek;

b) Katolické církvi na bohoslužebné potřeby sloužící obyvatelstvu (esigenze di culto della popolazione), na živobytí kléru, charitativní dílo ve prospěch národního společenství nebo zemí třetího světa;

c) jedné z náboženských společností, které uzavřely s italským státem dohodu; toto prohlášení je předmětem zvláštní úpravy popsané dále.

Kvóta 0,8 % se rozdělí na základě rozhodnutí daňových poplatníků. Procentní podíl odpovídající počtu daňových poplatníků, kteří nevyjádřili žádnou preferenci (tzv. „scelte non espresse“, neprovedená volba), se rozdělí mezi jednotlivé příjemce proporcionálně podle volby jiných daňových poplatníků.

Data, která jsou doposud k dispozici (pouze rok 1990, tedy z roku, kdy nový systém vstoupil v platnost), poskytují tyto údaje: 56 % daňových poplatníků využilo možnosti asig-nace a z nich 76,1 % (což odpovídá 42 % všech daňových poplatníků) optovalo ve prospěch Katolické církve, zatímco 22 % dalo přednost italskému státu a zbylých 1,9 % připadá na Křesťanskou církev adventistů sedmého dne a Boží shromáždění (letničáři), kteréžto společnosti byly v roce 1990 jedinými, jež akceptovaly tento systém financování. Z částky, kterou získala italská biskupská konference, byla více než polovina použita na živobytí kléru, cca 20 % na charitativní účely a zbylá část (asi 25 %) na náboženské potřeby obyvatelstva.

Druhá forma financování (přístupná jak příslušníkům Katolické církve, tak také věřícím ostatních náboženských společností majících uzavřenou dohodu se státem) spočívá v možnosti odečíst ze zdanitelného příjmu dary ve prospěch Centrálního institutu pro podporu kléru (nebo příslušných institucí jiných náboženských skupin) do maximální výše 2 000 000 lir ročně.

Jak už bylo řečeno, mohou uvedených možností financování využívat také náboženské společnosti, jež uzavřely s italským státem dohodu. Existují však některé odchylky, které musíme alespoň v krátkosti zmínit. Křesťanská evangelická baptistická jednota se zřekla podílu na částce z oněch 0,8 % IRPEF. Totéž platí pro Unii židovských obcí, které však získaly možnost, aby dary věnované v jejich prospěch mohly být odečítány od daně z příjmu, a to do maximální výše 7 500 000 lir (místo 2 000 000 lir, jak je tomu u ostatních náboženských společností). Zbylé čtyři náboženské společnosti mající dohodu využívají obou možností. Valdenští, adventisté a letničáři se však rozhodli - vedle zřeknutí se podílu z 0,8 % IRPEF podle tzv. „scelte inespresse“ - použít tyto příjmy pouze na sociální a humanitární účely, neboť jsou toho názoru, že financování církve a živobytí jejich duchovních by mělo být zajištěno pouze z darů věřících.

Kromě toho jsou další formy přímého či nepřímého financování náboženských společností rozptýleny do mnoha zákonných ustanoveních. Mužeme zde např. poukázat na regionální zákony, které přidělují pozemky pro zřizování sakrálních staveb, jež jsou součástí výdajů na rozvoj města (spese di urbanizzazione), a na zákon č. 390 z roku 1986, který povoluje téměř bezplatné propůjčení nebo pronájem nemovitostí ve vlastnictví státu církevním korporacím. (V obou případech se diskutuje o tom, zda se tyto normy týkají pouze Katolické církve a náboženských společností majících dohodu, nebo všech společností.)

Není pochyb o tom, že současný systém financování, který při bližším sledování následuje model španělský, představuje ve srovnání se situací v Itálii před rokem 1984 pokrok a v určitém ohledu jej lze upřednostňovat před systémy fungujícími v jiných evropských státech, jež se vyznačují strnulými mechanismy, které mohou někdy kolidovat s právem na svobodu vyznání. Přesto mohou, vedle některých drobností, jako je např. rozdělování „scelte inespresse“ u kvóty 0,8 % IRPEF, existovat určité nesrovnalosti týkající se některých

základních rysů stávající úpravy, jako je třeba oblast výuky náboženství. Zvláště možnosti přístupu ke dvěma hlavním pramenům financování (0,8 % IRPEF a dary, které je možné odečítat od daně z příjmu), totiž uzavření konkordátu nebo dohody s italským státem, vyvolávají problém u náboženských společností, které zůstaly vyloučeny z jakékoliv formy financování, protože nemohou nebo nechtějí uzavřít dohodu (nebo protože narazily na odmítavý postoj státu, kterému podle nedávných rozhodnutí v tomto přísluší prostor k posouzení).

V oblasti zdanění se náboženské společnosti a jejich právní subjekty teší mnohým úlevám. Protože však je tato právní úprava obzvláště roztržštěná, můžeme na tomto místě pouze poukázat na základní principy systému.

Jak už bylo řečeno, normativním východiskem je rovné postavení náboženských a dobročinných či vzdělávacích účelů. Na toto rovné zacházení je pro subjekty Katolické církve pamatováno v čl. 7 č. 3 dohody z Villa Madama a pro ostatní náboženské společnosti v čl. 12 královského dekretu z 28. února 1930, který byl vydán k provedení zákona č. 1159 z roku 1929 (stejně ustanovení, v podstatě v nezměněné formě, je obsaženo v textu dohod uzavřených mezi státem a některými náboženskými společnostmi). Na základě tohoto rovného postavení požívají církevní korporace mnohých zvýhodnění, jako např. úlevy na daních ve výši 50 % na korporační daň (*imposta sul reddito delle persone giuridiche*, IRPEG), osvobození od dědické a darovací daně atd. Další osvobození se týkají daně z přidané hodnoty (*imposta sul valore aggiunto*, IVA), komunální daně z převodu nemovitostí (*imposta comunale sull'incremento di valore dei beni immobili*) a jiných nepřímých daní.

Konečně je třeba poukázat na to, že pozemky Svatého stolce, které leží na italském teritoriu (čl. 13 a 14 Lateránské smlouvy), stejně jako jiné pozemky vymezené články 13 a 14 této smlouvy jsou osvobozeny od jakékoliv daně nebo poplatku ve prospěch státu nebo jiných veřejných orgánů.“

Stát a církev v Lucembursku

[14], str. 226:

„Na rozdíl od Německa není financování církví zajištěno z výnosů církevní daně, neboť takováto daň se v Lucembursku nevybírání. Finanční náklady jsou převážně kryty ze státního rozpočtu, stejně jako mzdy nositelů církevních úřadů (*ministres des cultes*), tedy biskupa, kněží a částečně také laiků.

Státem uznané církve navíc jakožto korporace veřejného práva využívají stejné daňové úlevy jako soukromoprávní nadace.“

Stát a církev v Nizozemí

[14], str. 246, 247:

„V Nizozemí neexistuje žádná všeobecná státní podpora církví. V průběhu času však stát

zajišťoval v různých formách a k různým účelům finanční podporu církví a náboženství. Tento způsob podpory je však omezený a jeho právní základ různorodý. Ústava se o finančních vztazích nezmiňuje.

Finanční vztahy mezi církví a státem byly v posledních letech předmětem vážné diskuse. Ta vedla k tomu, že finanční podpora církví a náboženství je povolena za zvláštních podmínek, a to z důvodu, aby právo na náboženskou svobodu nebylo pouze iluzorní. Kabinet tak nechal otevřenou možnost financovat stavební projekty nekřesťanských menšin, i když to není v současné době zapotřebí. V souvislosti s některými projekty obnovy měst byly uzavřeny dohody, které řeší i otázku financování.

Finanční podpora je poskytována některým zvláštním duchovním, jako např. vojenským a vězeňským kaplanům. Právním základem této podpory je právo na svobodný výkon náboženství, jež je zaručeno i osobám v těchto institucích. V armádě je to i otázka etického konfliktu, na kterou je brán zřetel při ospravedlnění této úpravy.

Speciální duchovní péče existuje rovněž v zařízeních, jako jsou nemocnice a domovy důchodců. Je financována z rozpočtů těchto zařízení a je považována za podstatný prvek všeobecné péče. Skutečnost, že se péče zajišťuje v různých zařízeních, má význam pro zvláštní organizaci duchovní péče.

Mimo tyto speciální oblasti existuje ještě zvláštní finanční podpora, jež není výhradně určena církvím a náboženstvím, ale týká se jiných případů. Osvobození od daní se uplatňuje v různých formách. Od daní jsou osvobozeny dary církvím i mnoha jiným sociálním organizacím. To platí jak pro soukromé dárce, tak také pro společnosti a instituce. Jedná se o jistou pobídku k dárcovství.

K uchování církevních památek stejně jako památek jiných jsou určeny státní subvence na opravy a údržbu. Vedle dotací ze státních fondů existují seznamy památek a také příspěvky obcí a provincií. Tyto příspěvky pokrývají náklady pouze částečně a církevní společenství, která památky využívají, nesou další značné náklady. Církevní budovy, tj. budovy užívané převážně k bohoslužbě, jsou osvobozeny od místních daní.

Orgány (obcí) podporují velké množství sociálních aktivit. Není to jejich povinnost; pokud to však dělají, neměly by být vyloučeny aktivity církví. Pouze v případě, že by konfesní zázemí vedlo k objektivním rozdílům v účelu aktivit, je možno tuto skutečnost zohlednit. V klíčových oblastech sociální péče, jako je zdravotnictví, je způsob financování dosti komplikovaný. Církevní zařízení jsou však podporována stejným způsobem jako zařízení jiná.“

Stát a církev v Rakousku

[14], str. 275 až 278:

„Státní garance církevního majetku

Záruka držby a užívání církevního účelově vymezeného majetku obsažená v čl. 15 StGG představuje speciální úpravu ústavní garance vlastnictví. Čl. XIII konkordátu zajišťuje Katolické církvi nerušenost výkonu vlastnického práva a svobodu v nabývání vlastnictví v mezích

obecných zákonu. Správa a zastupování církevního majetku přísluší orgánům ustanoveným podle kanonického práva.

Právní úkony církevních právnických osob

Oprávnění zastupovat právní subjekt, který je součástí církve nebo náboženské společnosti, v právních úkonech pro oblast státního práva se řídí vnitřními předpisy církví a náboženských společností. Protože §867 všeobecného zákoníku (*Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch - ABGB*) odkazuje v otázce platnosti právních úkonů právnických osob, kterých se to týká, na veřejnoprávní ustanovení resp. na jejich ústavu, je v úředním jednání nutné brát zřetel na příslušné vnitrocírkevní předpisy týkající se otázky platnosti. Podle dosavadní judikatury Nejvyššího soudu není brán zřetel na ochranu důvěry ve vnější skutkový stav, pokud byl právní úkon uzavřen bez povolení, které je podle církevního práva nutné.

Se zvláštním ochranným mechanismem pro smluvní partnery právnických osob Katolické církve počítá dodatkový protokol ke čl. XIII §2 konkordátu pro právní úkony obligatorně vyžadující zápis do veřejných listin.

Státní dávky

Podle čl. 26 Vídeňské smlouvy z roku 1955 je Republika Rakousko zavázána nahradit finanční škody vzniklé nacistickým zákonodárstvím nebo násilnostmi v období nacistické okupace. V rámci plnění těchto závazků došlo k uzavření mezinárodních smluv s Katolickou církví a k právnímu vyrovnání s Evangelickou a Starokatolickou církví, stejně jako s Židovskou náboženskou obcí.

Církevní příspěvky a dávky

Vybírání církevních příspěvků a kultovních dávek sloužících k pokrytí jejich hmotných a personálních nákladů patří k vnitřním záležitostem zákonem uznaných církví a náboženských společností. Pokud k tomu požadují státní pomoc, stává se tím tato záležitost - co se týče poskytnutí státní podpory - záležitostí vnější.

Zákon o církevním příspěvku ustoupil pro Katolickou, Evangelickou a Starokatolickou církev v platnost 1. května 1939 a byl jedním z proticírkevních opatření nacionálního socialismu. V zásadě byl potom recipován do práva Rakouské republiky. Platit příspěvky jsou povinni všichni plnoletí členové nezávisle na tom, zda od církve požadují nějaké služby. K rozhodování o církevních příspěvcích a k jejich výběru dochází v souladu s předpisy o církevních příspěvcích, jež vydávají samotné církve. Závazný charakter těchto předpisů pro členy církve vyplývá z jejich příslušnosti k dotyčné církvi a posuzuje se podle ustanovení, která upravují právní vztahy členů k vlastní církvi. Nedoplatky církevních příspěvků mohou být vymáhány civilněprávní cestou. Pravomocný rozsudek může být vydán na žádost církve.

Pro ty církve a náboženské společnosti, jež se neřídí zákonem o církevních příspěvcích, existuje v zásadě možnost vymáhat příspěvky cestou správního opatření. S výjimkou Židovské náboženské obce však tuto možnost žádá z těchto církví a náboženských společností v

současné době nevyužívá.

Status církví a náboženských společností v daňovém právu

Právnícké osoby, které slouží k podpoře obecně prospěšných, dobročinných a církevních cílů, jsou osvobozeny od daně z příjmu a od daně z obchodní činnosti. Náboženskými cíli se rozumějí takové cíle, jejichž naplňováním dochází k podpoře zákonem uznaných církví a náboženských společností. V případě, že slouží výhradně a bezprostředně k takto vymezenému účelu, jsou osvobozeny také od daně z majetku. Duchovní činnost je pro oblast daňového práva chápána jako aktivita státu. Příslušná církevní zařízení proto nejsou povinna platit daň z obchodní činnosti ani daň z přidané hodnoty.

Na církevní nemovitý majetek sloužící k duchovním, náboženským, sociálním, pedagogickým a výchovným účelům se vztahuje osvobození od daně z nemovitosti (§2 Z 5/2a až 5 Grundsteuergesetz, č. 149/1955 BGB1., ve znění pozdějších předpisů).

Od dědické a darovací daně jsou osvobozeny dary sloužící k udržení památky nebo duchovního odkazu dárce nebo členů jeho rodiny. Stejně exempci se těší dary ve formě movitých věcí nebo peněžních částek od žijících osob určených tuzemským právníckým osobám, které se zabývají výhradně obecně prospěšnou, dobročinnou nebo církevní činností nebo které jsou určeny přímo zákonem uznaným církvím a náboženským společnostem. (§8 odst. 3 a §15 odst. 1 Z 13 až 15 Erbschafts - und Schenkungssteuergesetz - zákona č. 141/1955 BGB1., o dědické a darovací dani, ve znění pozdějších předpisů).“

Stát a církev v Portugalsku

[14], str. 301:

„V Portugalsku neexistuje systém veřejného financování náboženských společností. Nejsou zde ani státní, ani komunální daně určené k podpoře náboženských institucí.

Ale jak jsme se již zmínili, existují některé nepřímé mechanismy financování: Katolická církev profituje z velkorysého osvobození od důležitých daní. V některých případech je navíc stát ochoten podporovat a financovat zvláštní společensky významné iniciativy, především Katolické církve. Tak jsou financovány stavby důležitých kostelů jako např. katedrály v Braganca.“

Stát a církev ve Finsku

[14], str. 317:

„Luterská i Pravoslavná církev jsou oprávněny k výběru daní od svých členů. Tyto daně jsou vybírány společně se státními a místními daněmi, a pokud je to nutné, jsou vymáhány státními úřady. Kromě náboženských společností - včetně spolku a sdružení - jsou všechny

právnícké osoby povinny platit daně. Luterská církev získává všechny církevní daně odváděné právníckými osobami, ledaže většina podílu určité společnosti je placena osobami nebo většinu členů určitého spolku tvoří osoby, které patří k Pravoslavné církvi. Luterská církev se rozhodla umožnit poskytnutí příjmu z daní jiné náboženské společnosti, pokud je dotyčná právnícká osoba s takovouto společností úzce spojena.

Luterská církev, Pravoslavná církev a náboženské společnosti jsou osvobozeny od daně z příjmu. Hřbitovy jsou osvobozeny od pozemkové daně.“

Stát a církev ve Švédsku

[14], str. 331:

„Každoroční výdaje farností Švédské církve se pohybují ve výši 8 miliard švédských korun (6 miliard pochází z církevní daně). Méně bohaté farnosti jsou podporovány prostřednictvím vyrovnávacích příspěvků z Církevního dotačního fondu, jehož příjmy tvoří především dávky z farností. Každá z nich poskytuje standardní obnos i dodatečnou částku, která odráží její finanční sílu.

V každé diecézi musí být ustavena majetková rada, která má za úkol spravovat církevní pozemky a lesy. Tradice církevního vlastnictví pozemků a lesů sahá do středověku. Aby mohla farnost získat kněze, byla povinna postavit kostel a faru, postarat se o jejich udržování i o plat duchovního. To má za následek, že Švédská církev stále ještě spravuje lesy, budovy a jiný majetek v hodnotě několika miliard švédských korun. Většina budov je však chráněna a nesmí se prodat.“

Stát a církev ve Spojeném království

[14], str. 352:

„Finanční podpora církví ze strany státu je ve Spojeném království mimořádně omezená. Jako ostatní veřejně prospěšné organizace se těší některým výhodám, jež spočívají v určitém daňovém osvobození (nikoliv však od daně z přidané hodnoty) a v úpravě, podle níž se spolu s dary jednotlivců určenými charitativním organizacím převádí na tyto organizace také daň z příjmu týkající se této částky. Stát však nehradí platy ani důchody duchovenstva, ani provozní náklady církví. Ačkoli duchovní Church of England mají zákonem vymezenou povinnost provádět svatby a pohřby a k tomuto účelu zákon stanoví poplatek, je jeho placení záležitostí účastníků, a ne státu.

Stát poskytuje finanční prostředky pouze na údržbu historických budov. Podle Redundant Churches and other Religious Buildings Act z roku 1969 může stát za nevyužívané kostely platit příspěvky ve prospěch Churches Conservation Trust. V pětiletém období 1989-1994 dosáhly tyto příspěvky částky 9 000 000 liber; církev byla povinna poskytnout odpovídající částku ve výši přibližně 3 700 000 liber. Od roku 1978 poskytoval stát prostřednictvím

agentury ,English Heritage‘ příspěvky na obnovu kostelů (a nedávno také katedrál), které se používají. V každém jednotlivém případě však nese maximálně 40 % nákladů. Celkově stát přispívá méně než 10 % na investiční výdaje Church of England; tedy církve, která vlastní většinu budov historického nebo architektonického významu.“

Literatura

- [1] WERICH, Jan. *Přílože životopis část 2 (1968)*. [online]. 5. 3. 2013. Dostupné na www.youtube.com/
- [2] MK ČR. *Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů (zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi)*. [online]. 5. 12. 2012. Dostupné na www.mkcr.cz/
- [3] TN.CZ/MEDIAFAX/HMR. *Sněmovna posvětila církevní restituce, ČSSD chce jednání napadnout u Ústavního soudu*. [online]. 8. 11. 2012. Dostupné na tn.nova.cz/zpravy/domaci/
- [4] VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Tiskový brífink premiéra Petra Nečase po podpisu smluv o vypořádání mezi Českou republikou a církvemi, 22. února 2013*. [online]. 22. 2. 2013. Dostupné na www.vlada.cz/cz/media-centrum/tiskove-konference/
- [5] PS PČR. *Sněmovní tisk 580/0, část č. 1/4 Vl.n.z. o majetkovém vyrovnání s církvemi a nábožen. společ.* [online]. Dostupné na www.psp.cz/sqw/text/
- [6] ODS. *Argumentář k církevním restitucím*. [online]. Listopad 2012. Dostupné na www.ods.cz/docs/dokumenty/ArgumCirkev.pdf
- [7] TOP 09. *CÍRKEVNÍ RESTITUCE: Argumenty*. [online]. 15. 2. 2012. Dostupné na www.top09.cz/co-delame/tiskove-zpravy/
- [8] MINISTERSTVO KULTURY. *Uzavřené smlouvy o vypořádání s církvemi*. [online]. Dostupné na www.mkcr.cz/cz/cirkve-a-nabozenske-spolecnosti/majetkove-narovnani/
- [9] MINISTERSTVO KULTURY. *Rejstříky registrovaných církví a náboženských společností a dalších právnických osob založených registrovanými církvemi a náboženskými společnostmi a registrovaných nebo evidovaných podle zákona č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech*. [online]. Dostupné na [//www3.mkcr.cz/](http://www3.mkcr.cz/)
- [10] MINISTERSTVO KULTURY. *Dotaz ohledně finančních náhrad církvím*. [online]. Dostupné na www.mkcr.cz/cz/cirkve-a-nabozenske-spolecnosti/majetkove-narovnani/aktualni-informace/dotazy-2012/

- [11] VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Průloha k usnesení vlády ze dne 20. března 2013 č. 214 - Vyjádření vlády k návrhu na zrušení zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů.* [online]. Dostupné na racek.vlada.cz/usneseni/
- [12] TISKOVÉ STŘEDISKO ČESKÉ BISKUPSKÉ KONFERENCE. *Text návrhu zákona o majetkovém vyrovnání.* [online]. 10. 8. 2012. Dostupné na tisk.cirkev.cz/zdomova/text-navrhu-zakona-o-majetkovem-vyrovnani/
- [13] JURKOVÁ, Marcela. *Baptisté odmítli 228 milionů. Kazatelé si najdou civilní zaměstnání, říká jejich předseda.* [online]. 22. 2. 2013. Dostupné na zpravy.ihned.cz/c1-59376360-cirkev-babtiste-majetek-odmitnuti-restituce
- [14] ROBBERS, Gerhard (ed.). *Stát a církev v zemích EU.* 1995, český překlad, Praha: Academia, 2002. 368 stran, ISBN 80-200-0967-1.
- [15] ČESKÁ TELEVIZE. *Jana Šilerová – Hyde park ČT24 – Česká televize.* [online]. 22. 2. 2013. Dostupné na www.ceskatelevize.cz/specialy/hydepark/22.2.2013/
- [16] APOŠTOLSKÁ CÍRKEV. *Ke stažení – Výroční a finanční zprávy – Apoštolská církev.* [online]. Dostupné na www.apostolskacirkev.cz/zdroje/ke-stazeni/category/4-financi-zpravy
- [17] MINISTERSTVO KULTURY. *Veřejnosprávní kontroly.* [online]. Dostupné na www.mkcr.cz/cz/cirkve-a-nabozenske-spolecnosti/financovani-cirkvi/verejnospravni-kontroly-111734/
- [18] NKÚ. *Věstník NKÚ, Kontrolní závěry z kontrolních akcí – Prostředky státního rozpočtu poskytované církvím a náboženským společnostem.* [online]. 1. 4. 2009. Dostupné na www.nku.cz/kon-zavery/K08020.pdf
- [19] MINISTERSTVO KULTURY. *Výroční zpráva Ministerstva kultury ČR za rok 2012.* [online]. Dostupné na www.mkcr.cz/assets/ministerstvo/vyrocnizpravy/
- [20] TŘESLÍNOVÁ, Silvie; BERNARDY, David. *Kontrolní úřad varoval před praním špinavých peněz ve Vatikánské bance.* [online]. 22. 5. 2013. Dostupné na www.rozhlas.cz/zpravy/ekonomikavevrobe/
- [21] DUKA, Dominik OP. *Projev na konferenci „Církevní restituce - mýty a skutečnost“.* [online]. 17. 4. 2012. Dostupné na www.dominikduka.cz/prednasky-a-proslovy/projev-na-konferenci-cirkevni-restituce-myty-a-skutecnost/
- [22] KEMÉNYOVÁ, Zuzana. *Zachránil jsem monstranci. Díky bohu.* [online]. 7. 11. 2011. Dostupné na (Hospodářské noviny) hn.ihned.cz/c1-53544260-zachranil-jsem-monstranci-diky-bohu

- [23] KOLINA, Josef. *Farnost v byznysu pohořela. Tak prodává kostely, varhany i hřbitov.* [online]. 23. 3. 2012. Dostupné na www.tyden.cz/rubriky/domaci/
- [24] BERGER, Vojtěch; KOZMOVÁ, Kateřina. *Slovensko začalo církevní restituce řešit už před téměř 20 lety.* [online]. 15. 8. 2012. Dostupné na www.rozhlas.cz/zpravy/evropa/
- [25] DANDA, Oldřich. *Martin C. Putna: K církvím se stahují supi čekající na lesy a miliardy.* 31. 8. 2012. PRÁVO. Číslo: 204. Rubrika: Rozhovor.
- [26] DUKA, Dominik OP. *Výroční zpráva Církve římskokatolické za rok 2010.* [online]. 20. 12. 2011. Dostupné na tisk.cirkev.cz/res/data/140/015852.pdf?seek=1
- [27] ŠTĚTKA, Jan. *Lesk a bída církevních lesů.* 15. 12. 2011. Ekonom. Ročník: 55. Číslo: 50. Rubrika: Téma – církev.
- [28] DANDA, Oldřich. *V Česku ubývá věřících, stát však platí stále více farářů.* [online]. 10. 4. 2012. Dostupné na www.novinky.cz/domaci/264311-v-cesku-ubyva-vericich-stat-vsak-plati-stale-vice-fararu.html
- [29] PALATA, Luboš. *Slovenská katolická církev: Milionové malé domů. Bude to u nás jiné?* [online]. 24. 7. 2012. Dostupné na www.finmag.cz/cs/finmag/kaleidoskop/milionove-male-domu-takova-je-katolicka-cirkev-na-slovensku-bude-to-u-nas-jine/
- [30] BERGER, Vojtěch. *Bývalý trnavský arcibiskup o svém odvolání: „nepřekonatelné“ generační rozdíly.* [online]. 14. 12. 2012. Dostupné na www.rozhlas.cz/zpravy/evropa/
- [31] ČESKÁ TELEVIZE. *Před půlnocí – Česká televize.* [online]. 14. 12. 2012. Dostupné na www.ceskatelevize.cz/porady/10095690193-pred-pulnoci/312281381940096/
- [32] VAVROUŠKA, Petr; KRÁL, Petr; PRESOVÁ, Eva. *Poláci začali s církevními restitucemi už v roce 1989. Provází je korupce.* [online]. 15. 8. 2012. Dostupné na www.rozhlas.cz/zpravy/evropa/
- [33] MINISTERSTVO KULTURY. *Církevní restituce - otázky a odpovědi.* [online]. 8. 11. 2012. Dostupné na [www.mkcr.cz/cz/zpravodajstvi/dotazy/cirkevni-restituce—otazky-a-odpovedi-155464/](http://www.mkcr.cz/cz/zpravodajstvi/dotazy/cirkevni-restituce-otazky-a-odpovedi-155464/)
- [34] TOMAN, Karel. *Rittig za miliony poradil Lesům ČR, jak utratit 13 mld.* [online]. 13. 8. 2012. Dostupné na aktualne.centrum.cz/ekonomika/penize/
- [35] KODĚRA, Petr. *Šance na práci u církví. Po restitucích nabere hajné i správce budov, říká duchovní.* [online]. 8. 4. 2013. Dostupné na zpravy.ihned.cz/c1-59645090-cirkve-budou-potrebovat-hajne-i-spravce-budov
- [36] DANDA, Oldřich. *Církev se těší po vyrovnání na pivo i pronájmy.* [online]. 28. 1. 2012. Dostupné na www.novinky.cz/domaci/257493-cirkev-se-tesi-po-vyrovnani-na-pivo-i-pronajmy.html

- [37] MALÍNKOVÁ, Martina. *MOŽNOSTI SAMOFINANCOVÁNÍ ČCE*. [online]. Květen 2010. Bakalářská práce, Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta. Dostupné na is.muni.cz/th/253929/
- [38] ČESKOBRATRSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ. *ČCE A JEJÍ FINANCE – Příloha tisku 19 k usnesení č. 61*. [online]. 13. 5. 2007. Dostupné na www.e-cirkev.cz/data/att/
- [39] ČESKOBRATRSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ. *Usnesení 2. mimořádného zasedání 32. synodu ČCE*. [online]. 9. 6. 2009. Dostupné na www.evangnet.cz/cce/czr/usneseni/
- [40] DANDA, Oldřich. *Banky si brousí zuby na církevní miliardy, už vyškolily armádu poradců*. [online]. 14. 4. 2013. Dostupné na www.novinky.cz/domaci/298985-banky-si-brousi-zuby-na-cirkevni-miliardy-uz-vyskolily-armadu-poradcu.html
- [41] ŠTĚTKA, Jan; PŠENIČKA, Jiří; PRAVEC, Josef. *Přesun miliard vábí byznys*. [online]. 5. 8. 2011. Dostupné na ekonom.ihned.cz/c1-52474210-presun-miliard-vabi-byznys
- [42] KOMÁREK, Michal. *Zámek na odstřel*. 9. 1. 2006. ČT 1. Pořad: Reportéři ČT.
- [43] JIRÁSEK, Jindřich. *KAUZA ROŽMITÁLSKÝ ZÁMEK : Starý Rožmitál*. [online]. Dostupné na www.staryrozmital.cz/kauza-rozmitalsky-zamek/
- [44] ZANDL, Patrick. *Co se stane, až se cirkve dostanou k majetku*. [online]. 23. 5. 2013. Dostupné na www.denikinsider.cz/co-se-stane-az-se-cirkve-dostanou-k-majetku/
- [45] TISKOVÉ STŘEDISKO ČESKÉ BISKUPSKÉ KONFERENCE. *Ing. Karel Štícha*. [online]. Dostupné na tisk.cirkev.cz/online-rozhovor-host-kategorie/karel-sticha/
- [46] MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI. *OBCHODNÍ REJSTŘÍK A SBÍRKA LISTIN*. [online]. Dostupné na or.justice.cz/ias/ui/rejstrik
- [47] KUČERA, Jiří. *Centrum Dolní Břežany: kolaudace*. [online]. 27. 5. 2009. Dostupné na stavitel.ihned.cz/c1-37244930-centrum-dolni-brezany-kolaudace
- [48] MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI. *OBCHODNÍ REJSTŘÍK A SBÍRKA LISTIN*. [online]. Dostupné na or.justice.cz/ias/ui/vypis-sl?subjektId=isor%3a100071692&dokumentId=B+12805%2fSL11%40MSPH&klic=w5t0w2
- [49] KRÁLOVÁ, Táňa. *Kdož jsou boží pomocníci*. [online]. 30. 5. 2012. Dostupné na euro.e15.cz/archiv/kdoz-jsu-bozi-pomocnici-778350
- [50] PIŠTORA, Aleš. *Vyjádření k článku „Kdož jsou boží pomocníci“*. [online]. 19. 6. 2012. Dostupné na www.apha.cz/vyjadreni-k-clanku-kdoz-jsu-bozi-pomocnici/

- [51] PPF. *PPF Group, Finanční výsledky*. [online]. Dostupné na www.ppf.cz/cz/financi-vysledky.html
- [52] STAVEBNÍ FÓRUM. *Církevní restituce: jak naloží církve s obrovským majetkem? Diskusní setkání časopisu Stavební fórum*. [online]. 28. 3. 2013. Dostupné na www.stavebni-forum.cz/diskuse2013/index.php?main=prg03282013
- [53] DOLEŽAL, Pavel. *Ekonomika církví dnes, zítra a v roce 2043* [online]. Dostupné na www.stavebni-forum.cz/diskuse2013/prezentace/
- [54] AGENTURA NKL ŽOFÍN. *147. Žofínské fórum – PALÁC ŽOFÍN*. [online]. 8. 4. 2013. Dostupné na www.zofin.cz/cs/zofinska-fora/archiv/147-zofinske-forum/
- [55] VAŠEK, Petr; ČT24. *„Otevřené“ vydávání majetku církvím: Podané žádosti jsou tajné*. [online]. 23. 2. 2013. Dostupné na www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/216389-otevrene-vydavani-majetku-cirkvim-podane-zadosti-jsou-tajne/
- [56] VAŠEK, Petr; KET; LUK; ČT24. *Většina poslanců chce odtajnit žádosti v rámci církevních restitucí*. [online]. 12. 5. 2013. Dostupné na www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/226214-vetsina-poslancu-chce-odtajnit-zadosti-v-ramci-cirkevnich-restituci/
- [57] ČTK; MIL. *Kellnerově skupině PPF loni stoupl zisk na 19 miliard, hodnota majetku vzrostla o polovinu* [online]. 4. 6. 2013. Dostupné na byznys.ihned.cz/
- [58] MIKULKA, Milan; ČTK. *Jednání o řeckém dluhu se zadrhla. Někteří věřitelé už sázejí na bankrot Atén*. [online]. 13. 1. 2012. Dostupné na byznys.ihned.cz/
- [59] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Náboženské vyznání obyvatelstva České republiky* [online]. 14. 11. 2012. Dostupné na www.czso.cz/csu/tz.nsf/i/
- [60] MINISTERSTVO KULTURY. *Počty duchovních a výše poskytnutých finančních prostředků* [online]. Dostupné na www.mkcr.cz/cz/cirkve-a-nabozenske-spolecnosti/financovani-cirkvi/pocty-duchovnich-a-vyse-poskytnutych-financnich-prostredku-1050/
- [61] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Obyvatelstvo podle Sčítání lidu, domů a bytů 2011 – Česká republika* [online]. 13. 11. 2012. Dostupné na www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/publ/